INTERVIU CU MAESTRUL

VOICU ENĂCHESCU

„În România de astăzi, de ieri, dintotdeauna, cultura a reprezentat și reprezintă sufletul națiunii.”

- Să începem cu începutul, maestre...

- M-am născut la Târgoviște, la data 24 mai 1943.

- Erau anii grei, de după război. Cum a fost copilăria dumneavoastră?

- Copilăria mea, în casa și în curtea unui preot – a fost foarte liniștită. Am avut de toate, am avut grădină, mergeam la cules de mere, la cules de pere, eram însoțit de câinele meu, care era plăcerea vieții mele, a fost cel mai bun prieten al meu, a trăit 14 ani. Ce să spun?...

- Tatăl dumneavoastră fiind preot, acolo, probabil ați luat cunoștință cu muzica, în strană, în corul bisericii.

- Da, la început în strană și mai apoi în corul bisericii, când s-a făcut cor, că n-a fost cor de la început, era numai dascălul.

- Ați studiat vioara cu învățătorul Dumitru Bendic?

- Da, primul meu profesor de vioară, la vârsta de 7 ani.

- Apoi ați cântat în corul de copii radio...

- În corul de copii radio, oleacă mai târziu, când eram elev la Liceul Matei Basarab, maestrul **Ion Vanica** a fost dirijorul Corului de copii Radio și m-am bucurat de prezența lui în fața mea, pentru că, realmente, am avut ce să învăț de la el, eram îndrăgostit de el, fără niciun fel de rezervă, un om deosebit, un om special, un artist deosebit, care mi-a sădit în suflet dragostea pentru muzica corală.

- I-ați fost dirijor asistent la Corul C.F.R.

- Niște ani mai târziu, când eram student.

- La Conservator, cum vă aduceți aminte de profesori?

- Mi-aduc aminte de unul care merită și cu care am făcut armonie, pe care-l chema **Alexandru PAȘCANU**.

- Care sunt mentorii în muzică, cei care v-au marcat cariera?

- Primul mentor al meu a fost **Ion VANICA**. Și apoi, de-a lungul anilor, au fost mai mulți muzicieni, compozitori în mod special, toți cei care îmi dădeau lucrări scrise de ei și pe care le interpretam cu corul Preludiu.

*- Știu că aveți o relație apropiată de prietenie cu compozitorul **Dan BUCIU**.*

- Mi-a fost coleg de an în conservator și multe lucrări am luat de la el, evident, pentru că, pe lângă faptul că-mi plăcea cum scria, eram și sufletește apropiați.

- Ați fost dirijor secund și apoi dirijor prim la Corul Universității din București, unde era dirijor Nicolae CIOBANU, în anii 1965-1970, deci ați început foarte devreme, la 23 de ani deja dirijați.

- A fost o școală extraordinară pentru mine, Corul Universității.

- Apoi, între anii 1970-1972, Corul de cameră al Casei Studenților.

- Exact, înființat de mine.

- Și ajungem la ***Corul Preludiu****, în 1972, deci sunt 48 de ani de la înființare. Cum a fost? De unde ați luat coriștii, cum i-ați selectat?*

- A fost foarte ușor de selectat, pentru că am luat, la început, studenți din corul Universității și de la Conservator, oleacă mai târziu.

- Aveți un repertoriu foarte vast, de la Renaștere la muzică contemporană.

- Avem un repertoriu foarte variat, care cuprinde toată creația corală internațională, începând de la lucrări preclasice și până la lucrări de folclor, cu caracter folcloric, compuse de compozitori români.

- Știu că mereu au fost studenți în cor, ceea ce înseamnă că, din timp în timp, trebuie să schimbați garnitura, ca să spunem așa. Cum reușiți să păstrați sunetul și specificul corului?

- Prin studiu! Studiu pe partide, chiar studiu individual al coriștilor, prin vocalize speciale.

- Aveți un gen de repertoriu mai drag? Știu că aveți multe concerte de muzică religioasă.

- În ultima perioadă, când s-a putut cânta muzică religioasă în concerte, m-am apropiat foarte mult de muzica sacră...

- Știu că ați avut probleme cântând colinde pe timpul comunismului...

- Da, am avut niște mici probleme, pentru că nu erau bine primite de către oficialități, am cântat colinde în public, chiar atrăgându-mi oprobriul oficialităților locale, dar am trecut peste asta.

- Aveți compozitori preferați?

- Lucrări preclasice, de la Monteverdi și până în zilele noastre și mai cu seamă lucrări corale de muzică românească, începând de la înaintașii muzicii corale.

- Ați făcut turnee cu Preludiul din SUA până în China.

- Chiar am fost curios să-mi fac un inventar, am făcut 90 de turnee, în toată lumea, nu numai în toată Europa. În China am fost de două ori, la Beijing. Erau 60 de coruri din întreaga lume.

- Să vorbim puțin despre **Asociația Națională Corală din România***, unde din 1998 sunteți președinte.*

- Da, a fost maestrul Crăciun președinte, după care am venit eu la rând.

- Aveți și o stagiune corală bucureșteană „Paul Constantinescu", unde am văzut că

invitați tot soiul de coruri.

- Invităm toate corurile de mai bună calitate din țară și multe coruri din străinătate.

- Referitor la festivaluri, ați fost președintele juriului în aprilie 2019, la ediția a II-a a Festivalului de Muzică Sacră, organizat de către C.J.C.P.C.T. Botoşani. Cu ce impresii ați plecat de la Botoşani?

- Mi-a făcut mare plăcere să constat că, în Țara Românească, corurile înființate de mai multe instituții, abordează, cu predilecție, muzică religioasă ortodoxă.

- Considerați că e o perioadă bună pentru mișcarea corală din România?

- Consider că nu e o perioadă foarte bună, pentru că nu se mai acordă atenție muzicii corale, mai ales muzicii corale românești.

- Atenție de către public sau de către cei care organizează?

- De către organizatori, în special. Publicul așteaptă cu multă nerăbdare repertoriul coral, în primul rând, cel românesc și, în al doilea rând, cel de muzică religioasă.

- Sunteți de părere că trebuie format publicul, având în vedere că mulți spun că nu înțeleg muzica corală și muzica clasică, în general?

- E foarte adevărat. Nu sunt adeptul repertoriilor mai *ușoare*, pe gustul publicului, care nu este foarte educat în muzica corală.

- Sunteți directorul **Centrului Național de Artă Tinerimea Română***, de 29 de ani, din 1991.*

- Societatea **„Tinerimea Română”** era cu mult înaintea noastră, înființată încă din sec. al XIX-lea, cu obiective şi realizări remarcabile.

- Cum reușiți să manageriați cele 8 formaţii, care acoperă repertoriul cuprins între muzică populară şi muzică clasică?

- Cu mare grijă și cu mare atenție, implicându-

mă în activitatea tuturor formațiilor, mergând la repetiții, sugerând ce repertoriu poate fi abordat, ascultând maniera în care se interpretează, permițându-mi să mai dau și niște sfaturi...

- *Ce înseamnă **a dirija**, ce face **dirijorul** în fața corului?*

- ***Dirijorul*** încearcă să se ocupe, în prima parte a activității, de educația muzicală a fiecărui artist în parte și după aceea de ansamblarea tuturor vocilor, pentru ca formația corală să sune într-un fel anume.

- *Se poate cânta fără dirijor?*

- Se poate cânta și fără dirijor, sigur că da, dacă repertoriul este foarte bine asimilat de coriști, dar cu un număr de repetiții ceva mai mare.

- *Ce înseamnă **concertul**?*

- Concertul înseamnă prezentarea în fața unui public, mai mult sau mai puțin cunoscător de muzică corală, a unui repertoriu variat.

- *Dacă intrăm în această paradigmă, concert versus înregistrări, Sergiu Celibidache numea discurile clătite cântătoare, ce părere aveți, sunt bune înregistrările?*

- Uneori sunt bune, dar nu tot timpul, eu nu sunt adeptul înregistrărilor neapărat, dar se poate face și lucrul ăsta, adică toate prestațiile artistice ale unui cor se pot înregistra.

- *Care este rolul textului? **Cuvântul** în muzica corală, e important?*

- Este determinant textul unei lucrări corale.

- *Ați fost consecvent propriilor proiecte, cum de nu v-ați gîndit să fiți dirijor la operă, radio, etc.?*

- Am dirijat și corul filarmonicii și corul radio, când am fost invitat. Nu mi-am propus să mă duc să stau acolo, cum se spune pe la noi, cu normă întreagă, am colaborat cu corurile astea și cu alte coruri din țară și din străinătate, evident.

- *Și legat de acest subiect, ce înseamnă formație de amatori și formație profesionistă, care este diferența dintre ele?*

- Asta este legat de nivelul de pregătire al

coriștilor. De la coriștii cu studii muzicale și cu studii de specialitate se pot obține rezultate mult mai bune decât de la corurile de amatori, aceștia din urmă fiind oameni care fac muzică exclusiv din plăcere.

- Cum vedeți conservatoarele, profesorii din ziua de azi, în comparație cu vremurile trecute?

- Nu vreau să-mi aduc aminte cum era în trecut, era cred eu mai bine puțin, aveam și profesori mai buni și repertoriu mai bun, sigur că erau niște restricții de ordin repertorial, adică nu puteai să cânți orice, repertoriul era condus de niște precepte politice.

- Cum vedeți viitorul tinerilor muzicieni de azi?

- Viitorul tinerilor muzicieni depinde de fiecare în parte; o persoană care este îndrăgostită de muzica corală și care studiază cu predilecție muzica corală, poate să scoată niște rezultate deosebite, din punct de vedere emoțional.

- Cât înseamnă muncă și cât înseamnă talent, succesul în muzică?

- Era o vorbă mai veche, mai ales la dirijorii de cor, înseamnă 10% inspirație și 90% transpirație. **Un artist nu prea are timp și muzica nu-l obosește, dimpotrivă, îl stimulează...**

*- Ce rol joacă **cultura** și **arta** în viaţa unei naţiuni?*

- În orice țară de pe globul ăsta pământesc, cultura joacă un rol primordial. În România de astăzi, de ieri, dintotdeauna, cultura a reprezentat și reprezintă sufletul unei națiuni.

- Ce reprezintă pentru dumneavoastră spiritualitatea și religia?

- În afară de faptul că sunt crescut într-o familie de preot, **pentru mine religia a însemnat și înseamnă o modalitate de educație și de legătură cu divinitatea, care nu poate avea egal.**

Mirel AZAMFIREI

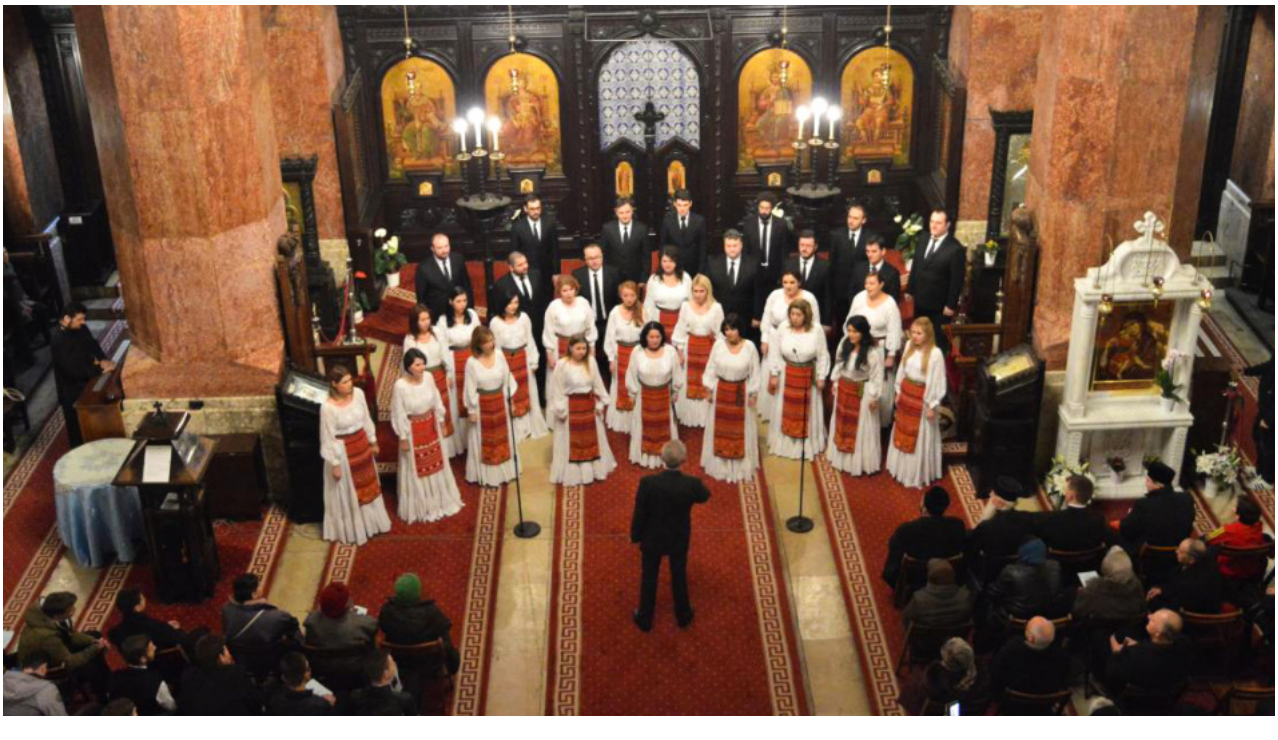

CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVITOARE LA CRUCE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

Considerat unul dintre simbolurile fundamentale ale omenirii, crucea are o istorie extrem de veche. În majoritatea civilizaţiilor vechi şi pe toate meridianele globului, prezenţa crucii este semnalată cu mult timp înaintea apariţiei creştinismului. Mărturii despre cruce ne parvin din Egipt şi din Grecia, din China şi din Mexic, din Imperiul Roman şi din lumea celtică. Peste tot crucea este semnul plastic ce concentrează în forma sa sculptată, incizată, pictată sau caligrafiată o cantitate foarte mare de informaţii referitoare la universul spiritual al unei civilizaţii.

Structura plastică a crucii devine o adevărată emblemă, un simbol al credinţelor ce i-a animat pe cei ce au realizat respectivele forme. Pentru *antici* crucea era sinteza celorlalte trei simboluri fundamentale: *cercul*, *centrul* şi *pătratul*. Intersecţia celor două braţe ale crucii genera „centrul", adică locul unde se întâlneşte cerul cu pământul, în care timpul şi spaţiul se amestecă.

Astfel, crucea închipuie legătura dintre Cosmos şi Centrul originar, este permanenta comunicare dintre pământ şi cer, de sus în jos şi de jos în sus. Din această perspectivă crucea este simbolul intermediarului, al mijlocitorului care rânduieşte şi măsoară spaţiul sacru, ordonează vetrele de locuire, străbate câmpiile şi cimitirele. Încrucişarea braţelor sale marchează răspântiile. Crucea este un simbol ascensional cu dublă semnificaţie. Ea explică misterul Centrului ce are puterea de a emana, de a răspândi, dar şi de a aduna. Spre exemplu, în *lumea celtică* simbolul crucii s-a combinat cu simbolismul „cercului". Crucea celtică este înscrisă într-un cerc, având braţele egale. La intersecţia lor apare un mic glob care face trimitere la simbolismul „centrului".

În evoluţia sa crucea a cunoscut mai multe *variante de reprezentare*. În unele dintre acestea braţele crucii înscrise în cerc depăşesc limitele acestuia, devenind „roată". În alte civilizaţii crucea exprimă totalitatea lumii care se ordonează sub semnul ei.

Tradiţia creştină îmbogăţeşte foarte mult simbolismul iniţial al crucii, incluzând imaginea mântuirii şi patimile lui Hristos. Crucea se identifică la români cu Iisus Răstignit, motiv pentru care ea devine cel mai viu simbol al lor. În acest context, crucea este

valorificată la anumite sărbători, cum ar fi: Aflarea Sfintei Cruci, Arătarea Sfintei Cruci, Scoaterea Sfintei Cruci, Duminica Sfintei Cruci sau Înălţarea Sfintei Cruci; pe de altă parte, crucea este cântată în imnuri liturgice, fiecare bucăţică din lemnul său fiind adorată ca „relict sfânt".

În iconografia creştină crucea s-a bucurat de o mare atenţie, existând mai multe modalităţi plastice de reprezentare a sa: în formă de X şi T, cu vârf şi o singură bară orizontală, cu vârf şi două bare orizontale, cu vârf şi trei bare orizontale, cu braţe egale, înscrisă în pătrat („crucea greacă"), cu braţe inegale, înscrisă în dreptunghi („crucea latină"). Fără a se exclude unele pe celelalte, aceste variante exprimă particularităţi culturale de percepţie şi interpretare simbolică a aceluiaşi adevăr creştin: crucea, ca expresie a pătimirii şi a mântuirii.

Din bogatul simbolism al crucii, spiritualitatea populară românească a conservat mai multe categorii de martori vizuali ce pot fi întâlniţi în casa şi gospodăria ţărănească tradiţională,

ANEXA: Lucrările au fost prezentate în expoziția ***Simțire și Credință***, organizată de Societatea Culturală EXPO - ART, la Galeriile de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani, în anul 2004.

Crucifix lemn *- autor Constantin LIVADARU;*
Maica Domnului cu pruncul și Iisus Hristos *- icoane/lemn - autor Liviu ȘOPTELEA;*
Crucificare 1, **Crucificare 2** *- u/p - autor Liviu ȘOPTELEA;*
Răstignire 1, Răstignire 2 *- tehnică mixtă - autor Liviu ȘOPTELEA.*

în vatra satului, la răspântii, pe hotare şi pe ogoarele cu semănături.

În acest cadru, crucea este pentru *români* protectoarea casei, apărătoarea holdelor şi a semănăturilor, este scutul de care se loveşte tot răul, fără şansa de a-l atinge pe omul credincios, ce ştie să se apere. În temeiul unor astfel de convingeri, indiferent de zona etnografică în care ne aflăm, pe tot cuprinsul României, observăm cum ţăranii îşi pun pe acoperişul caselor, uneori şi pe al grajdurilor, cruci de lemn, ceramică sau metal, pentru a le feri de fulgere, de trăsnete şi de alte rele. Pe monumentalele porţi din Ţara Oltului, Maramureş, Târnave, Odorhei şi Ciuc sau în Bucovina sunt cruci sculptate alături de rozete, „pomi ai vieţii", „Soare şi lună", uneori chiar „Arhangheli", în nădejdea că aceste simboluri vor împiedica forţele răului să le intre în gospodării. Întâlnim şi la unele case ancadramente de uşi şi ferestre împodobite cu aceleaşi simboluri şi cu aceeaşi evidentă finalitate apotropaică sau protectoare.

Credinţele legate de nevoia protejării simbolice a pragurilor ce despart spaţiul omului de spaţiul nedefinit cuprind nenumărate referiri la această eficienţă protectoare a crucii amplasate în anumite locuri. Amenajarea spaţiului de locuit aduce în atenţie soluţii decorative ingenioase şi diferenţiate în funcţie de specificul zonal.
Dincolo de marea diversitate a acestor forme de amenajare descoperim, ca o constantă, crucea. Astfel, aceasta este prezentă pe ştergarele şi batistele ce împodobesc pereţii, pe străchinile agăţate în cuiere de lemn sau aşezate pe podişoare (dulapuri), pe lăzile de zestre şi pe spătarele scaunelor ce înconjoară masa. În jurul vetrei, al sobei sau al cuptorului, gospodinele adună nenumărate vase necesare pregătirii bucatelor, multe dintre aceste obiecte de uz gospodăresc fiind împodobite de meşterii ţărani cu motivul crucii. În Bucovina sărăriţele din lemn au cruci decupate pe margini, la fel vasele pentru dus pasca la biserică. Întâlnim crucea chiar pe copturile specifice de Paşte sau cu ocazia ritualurilor de înmormântare sau nuntă. Lingurile din lemn din multe regiuni ale ţării au pe coadă crestat sau traforat, mai rar pictat, tot semnul crucii.

Maramureşană
acrilic/pânză, 90 x 60 cm, 2007,
- autor Liviu ŞOPTELEA

Slavă Ţie, *poliptic, u/p, h. 140 cm,*
- autor Liviu ŞOPTELEA

Un obicei străvechi, pastoral, din Apuseni, Mărginimea Sibiului şi Ţara Haţegului obligă pe tinerii păstori plecaţi cu turmele la vărat să ofere iubitelor, când se întorceau toamna în sat, o furcă de tors. Sentimentele tânărului erau „apreciate" în concordanţă cu frumuseţea furcii. După cât de bine era lucrată şi împodobită furca, diversele motive care erau pictate, gradul de dificultate a compoziţiilor decorative, fata judeca „intensitatea" iubirii feciorului. Adevărate capodopere ale artei lemnului, aceste furci – însemne premaritale de altfel – aveau la loc de cinste între decoraţiuni şi motivul crucii. Dacă accepta furca, fata, viitoarea nevastă, torcea pe ea caierele de lână şi fuioarele de cânepă necesare realizării ţesăturilor de casă. Pentru eficienţa acestei activităţi era invocată „puterea crucii" de pe furcă. Crucea veghea ca firul să se tragă egal, iar fata să nu fie deocheată la şezători.

Costumul popular de sărbătoare, mai ales cămăşile, au inclus crucea în special pe broderiile care le împodobesc spre a-i proteja de rele pe cei care le poartă. În zonele pastorale din Carpaţi (Neamţ, Lovişte, Haţeg) cămăşile cu „barbure" şi glugile ciobăneşti sunt categorii de port tradiţional bărbătesc ce etalează la loc de cinste crucea. De asemenea, o întâlnim şi în

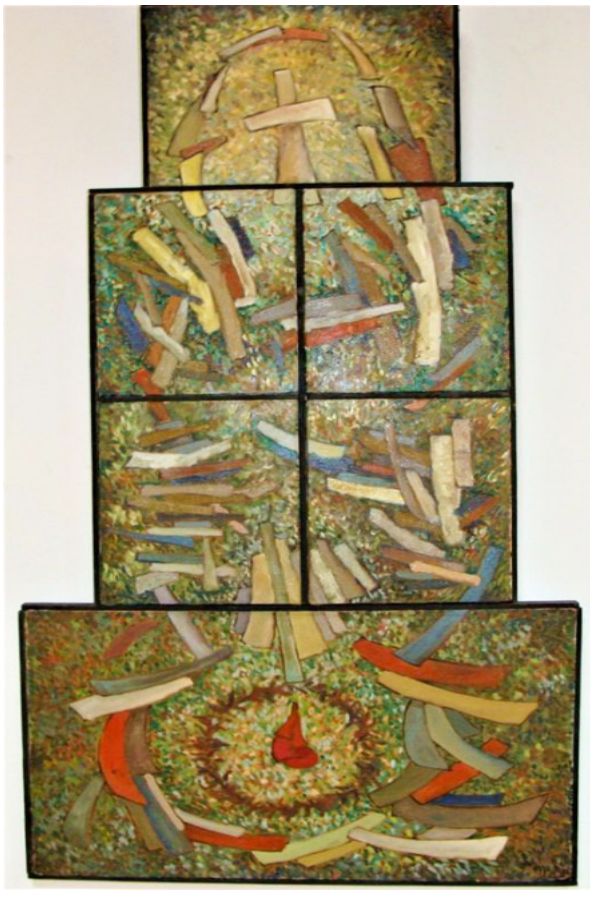

Slavă Ţie II, *poliptic, u/p, h. 150 cm,*
- autor Liviu ŞOPTELEA

ţesături de perete (păretare) din diferite zone ale ţării, spre a veghea somnul stăpânilor. La fel regăsim motivul crucii cusut, ţesut sau brodat pe ştergare decorative, feţe de pernă, lenjerii de pat ş.a. În Ţara Vrancei femeile au inclus crucea în rafinate broderii de pe veşmintele de sărbătoare. Tot în Vrancea întâlnim crucea pe tiparele de caş, precum şi pe bâtele ciobăneşti.

Toate aceste exemple arată funcţia apotropaică a acestui simbol străvechi. Desigur, sunt multe genurile creaţiei populare româneşti care atestă existenţa şi puterea simbolului crucii. La margini de drumuri, la intrarea în sate, la răspântii, la izvoare şi fântâni dar şi printre semănături, adesea încă mai pot fi descoperite cruci din piatră sau lemn, sculptate sau pictate, care străjuiesc tăcute şi misterioase respectivele spaţii. Împreună cu troiţele aceste cruci veghează viaţa oamenilor, iar aceştia le cinstesc întotdeauna, dar mai cu seamă la sărbători. La Rusalii, la Ziua Sfintei Cruci sau la Sânzâiene, la nedei şi la praznice sau hramuri, oamenii se adună în jurul lor pentru a săvârşi aici diverse practici de alungare a spiritelor rele şi de invocare a belşugului, fertilităţii şi sănătăţii.

În concluzie, prezenţa crucii în numeroase ipostaze arată credinţa românilor în capacitatea acesteia de a le proteja viaţa, alungând răul dincolo de spaţiul vital al individului, al familiei, al comunităţii si al neamului. Crucea ocroteşte viaţa, o ajută să se împlinească, deschizând perspectiva nemuririi.

*

Pe vremuri, dar parcă mai adesea în zilele noastre, motivul crucii este realizat într-o infinitate de variante plastico-decorative, în tehnici şi materiale dintre cele mai diverse: cioplit, incizat, sculptat, ţesut, brodat, pictat pe lemn, piatră, sticlă, os, suprafaţă textilă sau piei de animale. Ilustrăm aceste scurte consideraţii ale noastre despre cruce şi simbolismul ei cu

Troița albastră, *poliptic,*
ulei & shlachmettal/ pânză, h. 170 cm,
- autor Liviu ŞOPTELEA

câteva imagini semnificative dintr-o expoziție temporară ce arată preocuparea unora dintre artiștii plastici contemporani pentru cruce, temă perenă și mereu actuală a creației artistice și a simțirii umane.

Liviu ȘOPTELEA

BIBLIOGRAFIE:

Mircea Eliade - Imagini și simboluri: eseu despre simbolismul magico-religios/ Mircea Eliade, Editura Humanitas, București, 2013
Luc Benoist, *Semne, simboluri și mituri*, Editura Humanitas, București, 1995
Gérard de Champeaux, Dom Sébastien Sterckx, *Le monde des Symboles, Editura Zodiaque*, Saint-Léger, Vauban, 1972
Jean Chevalier, Alain Gherbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 1, Iași, Editura Polirom, 2009,
Ivan Evseev, *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1999.

DONAȚIA VASILE FILIP

O ARTĂ... DOUĂ ARTE, O DONAŢIE... DOUĂ CATALOAGE

Botoşaniul, oraş legat pentru eternitate de numele unor personalităţi marcante ale culturii româneşti şi universale (Eminescu, Iorga, Enescu), este cunoscut şi în ceea ce priveşte arta plastică prin nume ilustre, precum Ştefan Luchian sau Octav Băncilă. Viața și activitatea acestor ilustre personalități ale Moldovei de Nord este în general cunoscută. Tocmai de aceea ne-am propus să prezentăm în acest material un nume mai puțin cunoscut chiar publicului de specialitate, dar care a contribuit din plin, în a doua jumătate a veacului trecut, la îmbogățirea patrimoniului muzeal botoșănean.

În anul 1960, prin strădania Ilenei Turuşancu, profesor de limba şi literatura română la Liceul „Mihai Eminescu” şi a pictorului Eugen Ispir se deschidea prima pinacotecă a Botoşanilor, în centrul istoric al oraşului, într-o clădire situată în Calea Naţională nr. 162, având drept patrimoniu iniţial 50-55 picturi şi vreo 8 sculpturi. De-a lungul vremii, prin transferuri din fondurile centrale ale statului, achiziţii proprii şi donaţii, Fondul de bază al colecţiei de artă a Muzeului Judeţean Botoşani s-a îmbogăţit consistent, ajungând în prezent la aproximativ 2400 de lucrări din domeniile picturii, graficii, sculpturii şi artei

decorative (tapiserie), opere semnate atât de artişti proveniţi din zona Botoşaniului, cât şi de autori români cunoscuţi în întreg arealul european şi nu numai.

Menţionăm faptul că pentru toate piesele din colecţie s-a declanşat procedura de clasare, remarcabilă fiind în ultimii ani prezenţa unora dintre ele la expoziţii naţionale, organizate la Bucureşti, precum „Artistul şi Puterea" (în 2012, la Biblioteca Naţională a României), „Ştefan Luchian – univers artistic" (în 2013, la Muzeul Naţional „Cotroceni") şi participările la Pavilionul ART SAFARI (în 2017, cu lucrări semnate de Ştefan Luchian, precum şi la ediţia din 2019, cu lucrări semnate de Nicolae Tonitza).

Între toate aceste opere de artă de o valoare patrimonială aparte cel mai însemnat fond îl reprezintă lucrările din donaţia muzicianului Vasile Filip. Donaţia a fost realizată la 17 martie 1977 şi a fost prezentată specialiştilor şi publicului interesat în cadrul unei lucrări de specialitate realizată de muzeografii Constantin Doroftei şi Alexandru Pleşca, în colaborare cu Adrian Ciuraru (tehnoredactor) şi Ioan Helici (fotograf).

Intitulată *Donaţia Vasile Filip – Catalog*, lucrarea a apărut în anul 1980 sub egida Muzeului Judeţean Botoşani şi a Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă Botoşani; are un număr redus de pagini (doar 32), fiind într-un format relativ mic (18x23 cm);

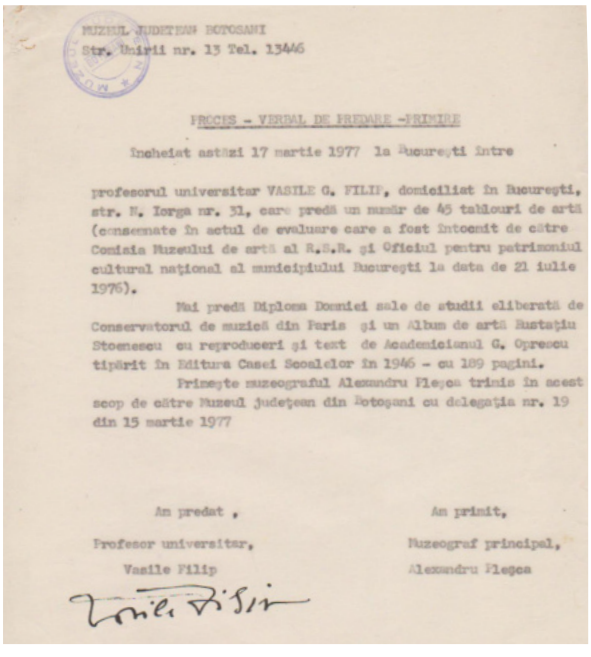

MUZEUL JUDEŢEAN BOTOŞANI
Str. Unirii nr. 13 Tel. 13446

PROCES - VERBAL DE PREDARE -PRIMIRE

Încheiat astăzi 17 martie 1977 la Bucureşti între

profesorul universitar VASILE G. FILIP, domiciliat în Bucureşti, str. N. Iorga nr. 31, care predă un număr de 45 tablouri de artă (consemnate în actul de evaluare care a fost întocmit de către Comisia Muzeului de artă al R.S.R. şi Oficiul pentru patrimoniul cultural naţional al municipiului Bucureşti la data de 21 iulie 1976).

Mai predă Diploma Doamnei sale de studii eliberată de Conservatorul de muzică din Paris şi un Album de artă Eustaţiu Stoenescu cu reproduceri şi text de Academicianul G. Oprescu tipărit în Editura Casei Scoalelor în 1946 - cu 189 pagini.

Primeşte muzeograful Alexandru Pleşca trimis în acest scop de către Muzeul judeţean din Botoşani cu delegaţia nr. 19 din 15 martie 1977

Am predat,
Profesor universitar,
Vasile Filip

Am primit,
Muzeograf principal,
Alexandru Pleşca

(Fig. 1)

între coperţile sale se regăsesc ilustraţii sepia pentru 27 de lucrări din cele 45 donate, aşa cum reiese din *Procesul-verbal de predare-primire* încheiat la data respectivă (Fig. 1). Lucrările menţionate în *Procesul-verbal* sunt semnate de Theodor Pallady, Camil Ressu, Nicolae Tonitza, Gheorghe Petraşcu, Eustaţiu Stoenescu, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Jean Al. Steriadi şi alţii; toate au fost evaluate de către specialişti ai Muzeului de Artă al Republicii Socialiste România şi ai Oficiului pentru Patrimoniu Cultural Naţional al Municipiului Bucureşti (Fig. 2). De asemenea, în patrimoniul Muzeului Judeţean Botoşani au fost preluate, de către muzeograful Alexandru Pleşca, Diploma de studii a lui Vasile Filip eliberată de Conservatorul de Muzică din Paris (Fig. 3) şi un *Album monografic Eustaţiu Stoenescu*, apărut în

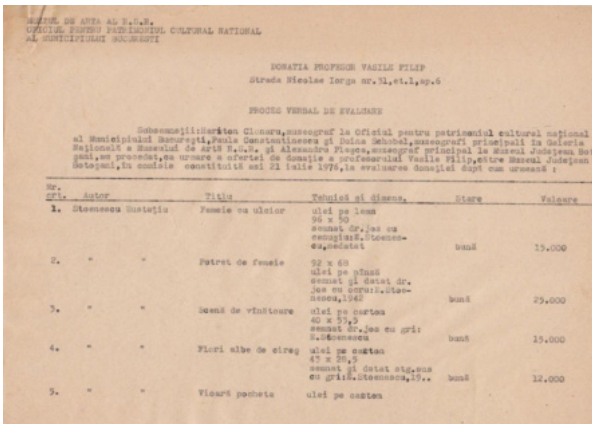

DONAȚIA PROFESOR VASILE FILIP
Strada Nicolae Iorga nr.31,et.1,ap.6

PROCES VERBAL DE EVALUARE

Nr. crt.	Autor	Titlu	Tehnică și dimens.	Stare	Valoare
1.	Stoenescu Dumitru	Femeie cu ulcior	ulei pe lemn 96 x 50 semnat dr.jos cu cerneală:D.Stoenescu,pictat	bună	15.000
2.	" "	Portret de femeie	92 x 68 ulei pe pînză semnat și datat dr. jos cu creion:D.Stoenescu,1942	bună	25.000
3.	" "	Scenă de vînătoare	ulei pe carton 40 x 57,5 semnat dr.jos cu gri: D.Stoenescu	bună	15.000
4.	" "	Flori albe de cireș	ulei pe carton 47 x 39,5 semnat și datat stg.sus cu gri:D.Stoenescu,19..	bună	12.000
5.	" "	Vioară pocheta	ulei pe carton		

(Fig. 2)

MINISTERE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE ET DES BEAUX-ARTS

CONSERVATOIRE NATIONAL
DE MUSIQUE ET DE DÉCLAMATION

ANNÉE 192

(Fig. 3)

1946 la Editura Casa Școalelor, cu un text introductiv semnat de către academicianul George Oprescu.

Ideea reeditării acestui Catalog, cu mijloacele tehnice ale secolului al XXI-lea, are mai multe motivații, pornind de la cele de ordin obiectiv, precum: importanța deosebită a donației din punct de vedere artistic și patrimonial, lipsa unui spațiu expozițional care să permită vizionarea acestor opere de către specialiști și de către publicul iubitor de artă plastică românească și, nu în ultimul rând, respectul profund pentru gestul donatorului, gest onorant atât pentru sine, cât și pentru cei care beneficiază de donația sa.

O altă motivație este cea de ordin estetic, în acest volum fiind publicate imaginile color ale lucrărilor la cerințele grafice actuale, dar ținând cont și de particularitățile cromatice ale fiecărei opere în parte. Ultima motivație a fost dorința de a aduce completări în sensul unor informații privind biografia autorilor lucrărilor care fac parte din donație, deoarece editorii Catalogului din 1980 au avut ca obiectiv operele de artă și, în acest sens, s-au referit strict la piesele „cu semnificație și valoare deosebită ale donației”[1], enumerând doar autorii. De asemenea, completăm acel Catalog prin prezentarea unor documente inedite, cuprinse în Anexe, care aduc informații suplimentare în ceea ce privește viața instituției muzeale botoșănene în perioada anilor 70-80 ai veacului trecut.

1 Constantin Doroftei, Alexandru Pleșca, *Donația Vasile Filip – Catalog*, Muzeul Județean Botoșani, 1980, p. 7.

VASILE FILIP. SCURT ITINERAR ARTISTIC

DE LA COMPOZIŢII MUZICALE LA PASIUNI ESTETICE

Născut la Botoşani, la 10 martie 1910, moştenitor al talentului muzical al tatălui său (care fusese elevul distinsului profesor Eduard Caudella), Vasile Filip va fi trimis la doar 13 ani, pentru studii muzicale la Iaşi, intrând la Conservator, ca elev al profesorului Alexandru Teodorini. Îl cunoaşte pe George Enescu în 1917 şi devine, la scurt timp, datorită talentului său, membru al Orchestrei Simfonice pe care cunoscutul compozitor o înfiinţase, concertând împreună la Botoşani, Dorohoi, Cernăuţi, Iaşi şi Bucureşti între anii 1918 şi 1919. De asemenea, în timpul studiilor de la Conservatorul din Paris a locuit în casa lui Enescu, bucurându-se de îndrumarea directă a acestuia.

Absolvent, în 1923, al Conservatorului de Muzică din capitala Franţei, distins cu premiul I şi numit, la întoarcerea în ţară, profesor titular la Conservatorul „Ciprian Porumbescu", Vasile Filip a desfăşurat o bogată activitate concertistică, în paralel cu cea de pedagog profesor, având şi o carieră didactică de peste 40 de ani.

Vasile Filip s-a apropiat şi de pictură datorită relaţiilor pe care le-a avut cu unii artişti contemporani, dorind parcă să-i convingă pe ceilalţi de faptul că arta înseamnă cunoaştere şi perseverenţă, iar fiecare domeniu al artei exprimă adevărul şi frumuseţea vieţii. Aceste relaţii au avut la bază analogiile de destin artistic, care au contribuit, fără îndoială, la adâncirea afinităţilor muzicianului cu personalităţi din lumea artelor plastice.

Vasile Filip, ca Eustaţiu Stoenescu, Rudolf Schweitzer-Cumpăna sau Theodor Pallady, s-a format în mediul european, a călătorit mult şi a asimilat multe, fiind receptiv la direcţiile în care evolua muzica şi pictura în acel moment, pentru ca, întors acasă, să creeze fără complexe propria lui operă, să activeze ca profesor în învăţământul artistic românesc dovedind reale

(Fig. 4) *„Portretul maestrului Vasile Filip" (ulei/carton, 65,5 x 47,5 cm, semnat şi datat dr. jos, cu umbră arsă, Schweitzer-Cumpăna, 1945)*

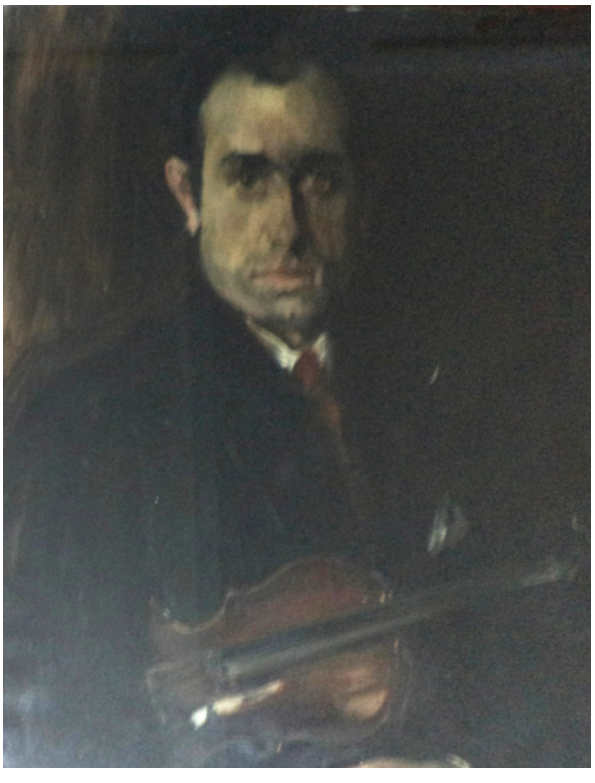

(Fig. 5) *„Portretul profesorului Vasile Filip” (ulei/pânză, 80,5 x 60 cm., semnat stg. jos, cu ocru, Stoenescu, nedatat)*

(Fig. 6) *„Portretul maestrului Vasile Filip”(ulei/carton, 49 x 37,5 cm, semnat dr. jos, cu creion negru, C. Ressu, nedatat)*

calități pedagogice. Apropierea de Eustațiu Stoenescu nu este întâmplătoare, Vasile Filip dându-i acestuia lecții de vioară. Nu este exclus ca și Rudolf Schweitzer-Cumpăna să fi luat lecții de vioară, cunoscută fiind preferința pictorului pentru acest instrument.

După cum am mai precizat, în 1977 compozitorul botoșănean decide să doneze cea mai mare parte a lucrărilor adunate de-a lungul anilor orașului în care s-a născut, lucru pe care îl va menționa ulterior, într-un volum de memorii.[2] În cadrul acestei donații există și patru portrete ale sale, realizate de către Rudolf Schweitzer-Cumpăna (intitulat „Portretul maestrului Vasile Filip” – Fig. 4), Eustațiu Stoenescu („Portretul profesorului Vasile Filip” – Fig. 5), Camil Ressu („Portretul maestrului Vasile Filip” – Fig. 6) și, în sfârșit, de Lazăr Ghelman, având același titlu (Fig. 7). Acestor lucrări li se alătură „Portretul mamei maestrului Vasile Filip”, realizat tot de Lazăr Ghelman (Fig. 8).

Gestul muzicianului nu a fost singular, acesta urmând exemplul altor artiști-colecționari, care au ales să-și doneze colecțiile lor de artă statului român, pentru că, după cum afirmau autorii Catalogului din 1980, „o colecție particulară de pictură poate dovedi bunul gust

2 Vasile Filip, *Din amintirile unor interpreți români. Scrisoare deschisă*, Editura Muzicală, București, 1982

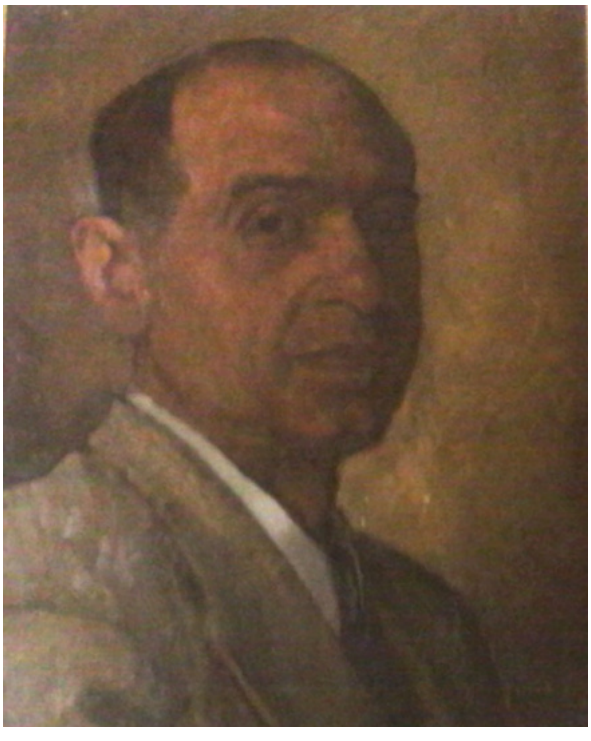

(Fig. 7)

(Fig. 8)

(Fig. 7) *„Portretul maestrului Vasile Filip” (ulei/pânză de bumbac, 70x50 cm, semnat stg. jos, cu negru, G. Lazăr, nedatat*

(Fig. 8) *„Portretul mamei maestrului Vasile Filip” (ulei/pânză, 65x50 cm, semnat și datat stânga jos, cu negru, G. Lazăr, 1975)*

al cuiva şi calitatea necesităţilor spirituale ale acelei persoane, actul donării colecţiei către o instituţie muzeală atestă generozitate şi o conştiinţă cetăţenească înaltă”[3].

În concluzie, putem afirma că această colecție deosebită a fost constituită din lucrări semnate de artiști care i-au fost apropiați sufletește lui Vasile Filip și neîndoielnic în conformitate cu exigențele artistice ale muzicianului. De asemenea, considerăm că donarea sa în 1977 către muzeul din Botoșani a îmbogățit semnificativ patrimoniul acestei instituții de cultură din nordul Moldovei.

Ana COȘEREANU

3 Constantin Doroftei, Alexandru Pleşca, *Donaţia Vasile Filip – Catalog*, Muzeul Judeţean Botoşani, 1980, p. 3.

IA
SURSĂ DE INSPIRAȚIE

Arta populară românească este și rămâne o sursă permanentă de inspirație. *Ia*, ca element vestimentar, este un simbol al tradiției, o emblemă a românilor, făcând parte din costumul popular românesc din cele mai vechi timpuri. De la prezența ei pe Columna lui Traian, cea care înfățișează scene din viața dacilor, până la *Ia românească* a lui Matisse, *ia* a fost sursă de inspirație pentru exprimarea artei în diversele ei forme, inclusiv pentru marile case de modă. *Ia* se regăsește astăzi în vestimentația populației rurale, la adevărata ei valoare, dar și la oraș, nu întotdeauna respectând cu strictețe calitatea, fiind doar niște replici ieftine ale iei tradiționale. Dar *ia* este și rămâne o piesă de valoare ce se regăsește în muzee, de la colecțiile personale până la fascinantele colecții de la Muzeul Metropolitan de Artă din New York, Centrul Pompidou de la Paris sau Muzeul Textilelor, Toronto. Ca piesă vestimentară, *ia* este o cămașă confecționată din pânză albă și este împodobită cu broderii având motive populare românești, motive care diferă în reprezentare și cromatică de la o zonă geografică la alta.

Așa a venit ideea organizării unor expoziții anuale de pictură, cu lucrări ce au avut *ia* ca

element de inspirație. Astfel, prin dorința de a promova tinerii talentați și intenția de a-i apropia de arta populară și mai apoi de a oferi publicului doritor frumosul în forme redefinite cu sensibilitate, trudă și talent, Genoveva Dolhescu și Strugariu Adina, profesoare de arte plastice la Liceul de Artă „Ștefan Luchian" din Botoșani au organizat și coordonat elevii, dând curs unei adevărate provocări și creând astfel o tradiție în realizarea unor expoziții anuale de pictură. Prima expoziție a avut loc în luna mai a anului 2016, când, în cadrul programului național Noaptea Muzeelor, la Secția de Artă și Etnografie a Muzeului Județean de Istorie Botoșani, a avut loc vernisarea unei expoziții în care au expus elevii Liceului de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani, coordonați de către cele

două profesoare menționate mai sus. Secția de Artă și Etnografie a Muzeului Botoșani, a fost de la bun început un partener important, colaborarea cu ei a început de la faza de documentare a elevilor pentru această temă, culminând cu sprijinul acordat în organizarea expozițiilor în incinta muzeului. „*De-a lungul anilor, doamnele profesor Genoveva Dolhescu și Adina Strugariu, Liceul de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani, s-au dovedit a fi parteneri de suflet, constanți și activi ai Secției de Artă plastică – Etnografie a Muzeului Județean Botoșani*", menționează profesor Laura Tocariu, șef al amintitei secții.

Expoziția a fost de o calitate estetică deosebită și a avut un impact asupra publicului prezent; s-a reușit popularizarea ideii de păstrare a valorilor din arta tradițională, sensibilizarea culturală și exprimarea artistică prin intermediul artelor vizuale și, de asemenea, valorificarea experienței constructive în abordarea creației artistice. Interesul manifestat de către elevi și profesori pentru această manifestare, ca și aprecierile din partea colaboratorilor și a reprezentanților comunității locale au îndreptățit echipa să continue, conștientă de rolul important al educației artistice în formarea și dezvoltarea competențelor în domeniul cheie al sensibilizării culturale și exprimării personale prin intermediul artelor plastice, dar și importanța păstrării și promovării artei tradiționale românești. S-a dorit documentarea subiectului pentru o mai bună cunoaștere a tradițiilor și obiceiurilor populare, a portului popular românesc în

special, astfel colaborarea cu Secția de Artă și Etnografie a fost apropiată, elevii având posibilitatea de a studia și de a observa îndeaproape acest element de vestimentație, mai precis *ia* din zona județului Botoșani. Astfel s-a materializat și a doua expoziție în luna mai 2017, „*Conexiuni*”, organizată tot în sediul Secției de Artă și Etnografie a Muzeului Județean de Istorie Botoșani, partener principal, expoziție la care au participat de data aceasta mai mulți profesori și elevi de la Liceul de Artă. Și această ediție a expoziției și-a atins scopul, cel de atragere a unui număr cât mai mare de elevi pentru descoperirea și dezvoltarea aptitudinilor din domeniul vizual, stimularea creativității și expresivității, iar prin lucrările lor elevii au contribuit la păstrarea, promovarea și redefinirea artei în toate formele ei.

Experiența celor două expoziții realizate, au dat inițiatoarelor convingerea să creadă în capacitatea echipei și a partenerilor de a asigura calitatea și prestigiul acestei manifestări la nivel județean, dar și național, dând curs demersului de a transforma proiectul într-un concurs de artă plastică județean și chiar național. Concursul își propune atragerea unui număr cât mai mare de elevi din școli și licee în activitatea de creație plastică, pentru formarea și dezvoltarea unor competențe specifice din domeniul cheie - sensibilizarea culturală și exprimarea artistică prin intermediul artelor plastice, dar și cunoașterea și promovarea patrimoniului tradițional românesc, de data

aceasta dorind să se creeze un itinerar al reinterpretării și reprezentării *iei* de pe întreg teritoriul țării.

Organizarea unui astfel de concurs are ca obiective specifice:
- dezvoltarea și stimularea expresivității și creativității elevilor;
- cultivarea sensibilității artistice a acestora;
- descoperirea și dezvoltarea aptitudinilor plastice;
- promovarea și stimularea elevilor pentru participarea într-o competiție de anvergură, concurenții având posibilitatea de a demonstra performanța în procesul de creație;
- posibilitatea de exprimare și afirmare a elevilor în afara spațiului școlar;
- o mai bună cunoaștere a creației tradiționale românești, folosirea acestui izvor de inspirație;
- valorificarea experienței pozitive a cadrelor

didactice în abordarea educației plastice.

Astfel, în mai 2018 a avut loc prima ediție a Concursului de arte plastice „*IA – valențe contemporane*”, organizat de Liceul de Artă „Ștefan Luchian” Botoșani, avându-i ca inițiatori și coordonatori tot pe doamnele profesoare Genoveva Dolhescu și Adina Strugariu, sprijinite de partenerul principal, d-na profesor Laura Tocariu, șefa Secției de Artă și Etnografie a Muzeului Județean de Istorie Botoșani, locul unde au avut loc aceste expoziții. „*Un loc aparte în istoricul colaborării noastre îl ocupă proiectul - concurs și expoziția <<Ia – valențe contemporane>>, ce își propun nu doar descoperirea și promovarea tinerilor talentați, așa cum s-au dovedit a fi cei care au expus în spațiile Muzeului de Etnografie ci, mai ales, generarea unei legături trainice între aceștia și arta populară românească, sursă de inspirație continuă pentru creatorii din orice domeniu. (...) Iar pentru ca tu, tânăr pasionat de artele plastice, să poți „zbura” spre înălțimea frumosului, este nevoie nu doar de talent, de muncă multă și dăruire, ci și de oameni, dascăli, care să-ți vină în ajutor cu toată știința și priceperea lor pedagogică, dar, mai ales, să-ți fie aproape cu toată inima*”, declară Laura Tocariu.

Această primă ediție a Concursului de arte plastice „*IA – valențe contemporane*” s-a adresat elevilor din clasele VIII-XII, din municipiul Botoșani și nu numai. La această primă ediție au participat un număr de 232 de elevi din județ și din țară, de la Liceul de Artă „Ștefan Luchian” din Botoșani, Liceul pedagogic „Nicolae Iorga” Botoșani, Liceul

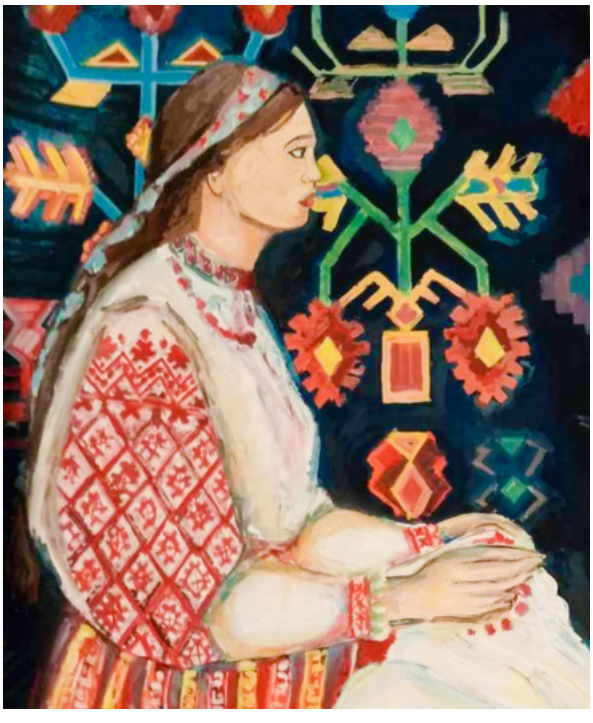

„Demostene Botez" Truşeşti, Botoşani, Liceul de Arte „Margareta Sterian" din Buzău şi Colegiul de Artă din Baia Mare. Data aproximativă de finalizare a proiectului şi de organizare a expoziţiei a fost 24 iunie, considerată *Ziua Internaţională a Iei*. În urma jurizării lucrărilor din concurs, pe 11 iunie 2018 s-a organizat expoziţia cu cele mai reuşite lucrări, care a avut loc la Secţia de Artă şi Etnografie a Muzeului Judeţean de Istorie Botoşani. Premiile s-au acordat conform regulamentului pe două secţiuni, şi anume: licee de artă, respectiv şcoli generale şi licee.

Cea de-a doua ediţie a Concursului de arte plastice „*IA – valenţe contemporane*" a debutat în noiembrie 2018, odată cu formarea echipei de proiect şi s-a finalizat pe data de 24 iunie 2019, atunci când au fost alese cele mai bune lucrări şi premiaţi elevii care le-au realizat. Proiectul a avut două etape principale: organizarea unui concurs de artă plastică adresat elevilor din clasele VIII-XII, din şcolile generale şi liceele de artă din municipiul Botoşani şi nu numai, desfăşurat în luna mai 2019, iar a doua fază a acestui proiect a reprezentat organizarea unei expoziţii cu cele mai bune şi reprezentative lucrări din concurs, care a avut loc la Secţia de Artă şi Etnografie a Muzeului Judeţean de Istorie Botoşani pe 18 mai 2019, în cadrul programului „Noaptea muzeelor".

Parteneri în acest proiect au fost: Muzeul Judeţean Botoşani, Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, Direcţia Judeţeană pentru Cultură Botoşani, Asociaţia Culturală Fioravante.

Au participat un număr de 147 de elevi din județele Botoșani, Bacău, Baia Mare și Vrancea. Mai precis, elevi de la Liceul de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani, Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare" Bacău, Colegiul de Arte Baia Mare și de la Liceul de muzică și arte plastice „Ghe. Tattarescu" Focșani. Au fost acordate patru premii I, patru premii II, cinci premii III, zece mențiuni pentru elevii de la liceele de artă, pentru că lucrările au fost evaluate pe categorii de vârstă și specializare: *pictură*, *grafică* și *design vestimentar*. Premiile au fost acordate în cadru festiv pe data de 24 iunie 2019, considerată *Ziua Internațională a Iei*.

Aceste expoziții au crescut prin valoare de la an la an, atingându-și scopul, cel de atragere a unui număr cât mai mare de elevi pentru descoperirea și dezvoltarea aptitudinilor din domeniul vizual, stimularea creativității și expresivității și s-a reușit popularizarea ideii de păstrare a valorilor din arta tradițională, sensibilizarea culturală și exprimarea artistică prin intermediul artelor vizuale și, de asemenea, valorificarea experienței constructive în abordarea creației artistice.

Expozițiile au avut un impact deosebit și asupra publicului consumator de artă, dornic să afle despre munca de creație a elevilor - artiști. Aducând publicului o viziune inedită asupra portului popular românesc, fascinantă prin îmbinarea tradiției cu modernitatea, prin reactualizarea unor expresii tradiționale turnate în tipare moderne și prin transferarea unor aspecte care păstrează aura de vechime, aceste expoziții reușesc să creeze un încântător și captivant periplu prin istorie.

Aceste expoziții au fost o adevărată trambulină pentru elevii participanți. Cu această ocazie au avut posibilitatea de a se întrece fiecare pe sine și de a profita la maximum de potențialul pe care îl au. Sunt elevi talentați, iar menirea dascălilor este să îi ghideze și să încerce să-i propulseze spre viața artistică, prin concursuri

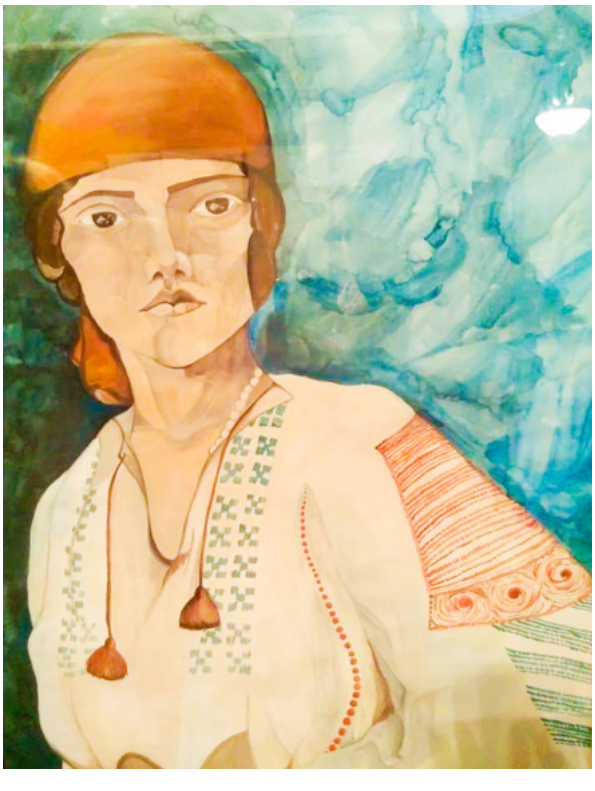

și expoziții. Este firesc ca profesorii să gândească și să finalizeze astfel de manifestări prin care să-i prezinte pe acești tineri artiști publicului interesat de artă.

Prezentă la expoziții, ca invitat de suflet, d-na Angela Hreniuc, profesor de arte plastice și istoria artei și artist plastic, a realizat de fiecare dată o radiografie a expozițiilor, surprinzând aspectele esențiale, având cuvinte de laudă, dar și de încurajare pentru toți cei implicați în demersul de a oferi publicului imaginea plastică a *iei* reinterpretate: *„sunt lucrări, sincer, despre care foarte bine ai putea să spui că aparțin unor studenți de anul II, III, sau poate chiar absolvenți. Vă doresc să rămâneți așa frumoși și curați la suflet. Munca voastră este deosebit de nobilă. În orice domeniu veți lucra, veți găsi în arta populară o sursă de inspirație.”* Tot dumneaei a spus că *„expoziția **„Ia – valențe contemporane”** este o adevărată lecție de pictură. Îndrumătorii (profesorii) și cei care au realizat lucrările (elevii) au comunicat perfect, printr-un dialog inspirat și rodnic. Un singur element de bază a devenit motiv al unor imagini pline de sentiment, expresivitate și valoare artistică. Unele concepții exprimă, în primul rând, frumusețea și armonia petelor picturale, altele eleganța și prețiozitatea decorației textile, vestimentare, iar altele viziunea monumentală a transcendenței motivului primordial, superioritatea elementului prin caracterul general valabil. Această expoziție nu este doar o reluare a ideii de a reînvia un element al culturii noastre tradiționale, ci*

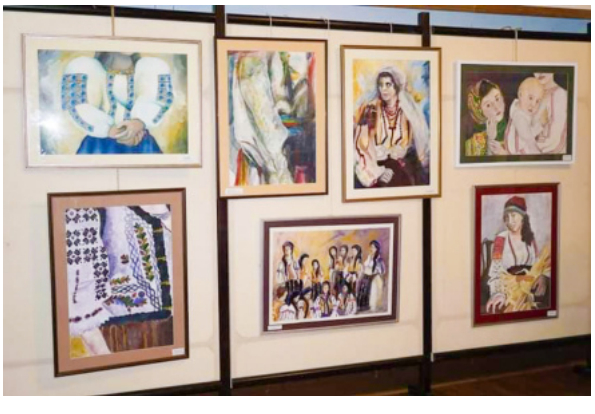

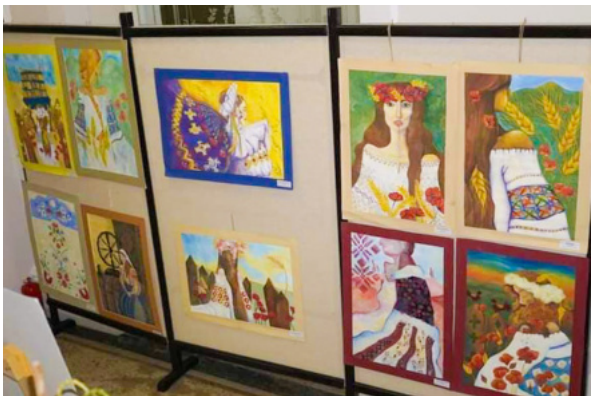

este o demonstrație practică privind puterea de evocare a elementului prelucrat artistic, figurativ sau abstractizat, prin stilizare, esențializare, reducere la simbol, capabil să dea naștere unor compoziții moderne, sugestive prin ritm și muzicalitate cromatică. Simplitatea semnului, folosită cu inspirație și cunoaștere, devine ***semnificant*** *al unor game complexe de idei, sentimente, concepții filosofice, artistice....".*

În luna iunie a acestui an, datorită situației actuale de pandemie, cea de-a treia ediție a expoziției „*Ia – valențe contemporane*" s-a desfășurat on-line. Următoarea ediție are ca scop organizarea unei expoziții la Galeriile de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani, unde vor fi invitați să participe pe lângă elevi, absolvenți și profesori ai Liceului de Artă „Ștefan Luchian" Botoșani.

Genoveva DOLHESCU

Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIX-a, 15 iunie 2020, Botoșani

Cea de a XXXIX-a ediție a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul…”, organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, s-a desfășurat în luna iunie 2020, într-un mod atipic, datorat contextului situației epidemiologice generate de coronavirus.

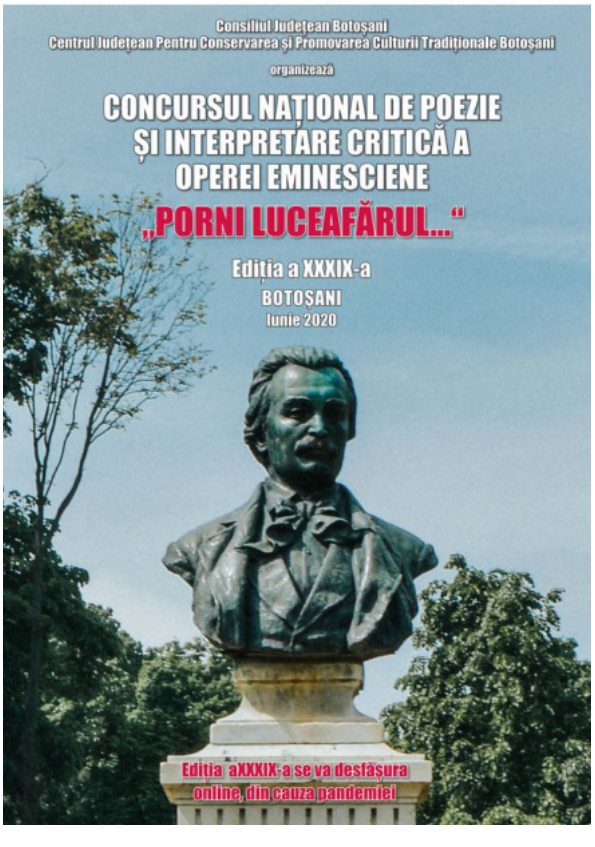

În baza reglementărilor stabilite pentru starea de alertă, organizatorii concursului au decis desfășurarea acestuia doar în mediul online. Lucrările participanților au fost evaluate de către membrii juriului, iar rezultatele comunicate online câștigătorilor.

Lucrările premiate în cadrul prestigiosului festival sunt incluse în antologia anuală care include creațiile poeților și eseiștilor laureați.

Juriul concursului a fost format din:

Bogdan Crețu - profesor universitar doctor la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, directorul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” Iași;

Ala Sainenco - director al Memorialului Ipotești;

Victor Teișanu - poet și jurnalist, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

În urma lecturării lucrărilor sosite în concurs s-a decis acordarea următoarelor premii:

Secțiunea CARTE PUBLICATĂ

Premiul I – Sibechi Vlad-Ionuț

Secțiunea MANUSCRIS:

Premiul I – Lipară Mălina-Alexandra

Premiul al II-lea – Dimitriu Andreea-Mihaela

Premiul al III-lea – Ciornohac Georgiana

Mențiunea I – Pintilie Lucian-Mihai

Mențiunea a II-a – Horodincu Teodora și Dîrmoi Mihai-Adrian

Mențiunea a III-a – Rudișteanu Liliana-Virginia și Cârnaru Iuliana-Mirela

Coping mechanisms

Într-una din fanteziile mele, iau un autobuz
și plec în Elveția fără să spun nimănui. Pe drum are loc
un accident în urma căruia îmi pierd definitiv memoria.
Un copil care încă nu stăpânește abecedarul
caută pe Google *Voluntari pentru ecsperimente științifice săți șteargă amintirile și să ți le pună pe a le alcuiva în cap*. Frații Grimm n-au scris povești,
au inventat portaluri să-i ajute să se teleporteze
pe toți copiii care în loc să facă parte din familii
au făcut parte din statistici. Când eram mică scriam
despre tristețe că *Sper să merg în excursie la castelul unde arunci un bănuț într-o fântână și îți pui o dorință și să îmi doresc să o mănânce o vrăjitoare rea.* M-am făcut mare și data viitoare
când o să merg în excursie la castelul ăla
doar o să înlocuiesc tristețea cu părinții răi.
Tristețea nu iese din bârlog dacă nu-i pregătește
nimeni o prăjitură al cărei miros să o ademenească
asemenea unui duh din desene. Ea crește și se întinde
ca o plantă în jurul căsuțelor care adăpostesc sufletele
copiilor pe ușile cărora vei găsi plăcuțe cu inscripția
când nu sunt acasă mă simt cel mai acasă. Dacă aș rescrie Hansel și Gretel, în căsuța din turtă dulce
și-ar găsi sfârșitul cei care nu merită să fie părinți.
Există un nou trend printre serialele polițiste,
găsirea psihopaților care torturează oamenii
care le fac rău altora. Pentru mine sunt supereroi.
Rezistă fiecare cum poate zilele astea. Singurul lucru
care mă mai ajută să țin pasul cu luciditatea sunt
discuțiile pe care le am cu câinele – *Uite, aseară am visat că eram în pat cu scriitorul meu preferat,*
într-o cameră cu pereți albaștri, unde intra slab lumina pe geam. Eram foarte speriată. Mi-a dat părul
din ochi și mi-a spus să fiu liniștită, că e aici, la fel
cum a făcut în toate poemele pe care i le-am citit.
(Lipară Mălina-Alexandra)

And all the magic we felt...

demersul meu e cât se poate
de real.
la fel a fost și treaba cu offenbach.
contextul e mereu altul,
durerea mereu aceeași.

coborârea nu e aici sacrificiu
cât gratuitate și masochism,
dorința de a-ți vedea umbra ridicându-se
ca un abur din iarbă -
o mecanică pe cât de simplă
pe atât de plină de mister
acaparând curiozitatea celor din jur.
un fel de a rămâne blocat în spirala
lumii de jos

care te devorează lăsându-ți
doar impresia că o cunoști,
că poți merge relaxat
pe semantica locurilor comune,
că există pentru toate o formulă,
o scurtătură, o amânare.

nimic din toate astea. la capătul
neputințelor noastre – infernul.
un cor de voci omenești și zgomote familiare,
respirații sacadate și îndârjite
prin artere ce sapă
în inima pământului.
(Dimitriu Andreea – Mihaela)

Punctul

Un scaun susținea greutatea unui om,
O masă susținea capul omului,
Iar omul susținea că s-a pierdut pe sine.

Omul plângea cu lacrimi de cobalt
Si povestea unui paduche
Cum a reușit un punct, un punct ca el,
Sa ii ruineze existența.
Ei bine, nu era un punct chiar ca el, spunea omul,
Căci era înalt, înalt, și-l construise el însuși,
Îl construise prin munca, investitii, nopți nedormite,
Îl construise până în punctul în care vedea și era văzut și a început să simtă.
Simțea briza laudelor si valurile încurajărilor,
Dar cu timpul a simțit apusul tuturor acestora,
iar punctul s-a erodat.
Ajuns cu picioarele pe pământ,
Omul a tânjit să resimtă puterea pe care i-o conferea poziția punctului.
Încercarea zadarnică a rezidirii a condamnat un punct la învinovățire veșnică.

Un scaun susținea greutatea unui om,
O masă susținea capul omului,
Iar omul susținea că nu e vina lui.
(Ciornohac Georgiana)

Epicleză

Din sufletul mumei și-al taicii mă cheamă,
Căci cerul mi-e tată, iar tina mi-e mamă
Și-n plinul durerii, când sufletul plânge
Tu vino să-mi cureți nimicul din sânge!

Tu vino din ceruri să-mi speli nemurirea;
Coboară ca iarăși să-Ți mântui zidirea.
Coboară, Stăpâne din slava cerească;
Coboară în trupu-mi de lut și de iască.

Întorce-Te „Doamne" la lumea stricată,
Mai vindec-o iarăși, mai mori înc-o dată;
Din sângele-Ți care pe cruce se varsă
Învie făptura de patimă arsă.

Pe rodul jertfirii din palme deschise,
Tu vino să-mi scuturi țărâna din vise,
Tu vino, Părinte, să-mi dai mângâiere
Coboră-Te-n mine și lasă-mi putere.

Coboară în pieptul Adamului iarăși,
Că el te voiește pe Tine tovarăș
Să-i fii mădulare și inimă tare
Că Sângelui Tău se viază și moare.

Coboară-mpărate, coboară-Te-n pâine
Alungă urâtul din ziua de mâine,
Coboară și stinge venin ce se zbate
Iar trupului veșted îi dă sănătate.

Coboară, că omul în grea tulburare
Mai frânge, mai varsă spre sfânta-Ți chemare;
Coboară ca jertfă pe masa cerească
Și lasă-ți făptura mâncând să iubească.

Îi lasă să-nghită ce nu e zidire;
Îi lasa să-nghită a lor mântuire.
Coboară în trupul ce slavă îți cere;
Coboară-te Doamne și dă-ne putere.
(Pintilie Lucian-Mihai)

HUKOMMELSE

Du-mă înapoi pe vremea
când plângea via,
când nu ne cunoșteam și eram cuimți,
pe cer ne zâmbea fals soarele cu dinți,
mit neadeverit era iubirea.

Ca un film alb-negru mut
dragostea noastră, tăinuită bine,
am ascuns-o de frică să nu ne vadă.
Și uite acum, n-are cine să ne creadă
c-a fost un timp când ne-am iubit atât de mult.

Ne-am pierdut, raza mea de soare,
neștiind tu că noaptea mă iubeam cu Luna.
S-au lungit străzile între noi…
Ai vrut să vii, te-ai răzgândit și-apoi
s-a dus buna înțelegere, buna…

De renunțai la morminte,
ne împleteam firul zilelor și acuma.
Poate ți-am cerut prea mult, poate nu ți-am fost pe plac…
Te uitai urât la mine când
te rugam să-mi culegi florile de liliac.

Pe acele străzi pustii,
ferite de ochi neînțelegători,
vor mai trece și alții.
Ne vor râde c-am fost pierzători,
pe noi, cei plini de acuzații.

Două cercuri diferite,
eu de-a stânga, tu de-a dreapta,
dar totuși în aceeași sferă.
Draga mea tinereţe ofilită
De-o iubire efemeră.
(Horodnicu Teodora)

Sfânta Muceniță Iustina

În a lui Deciu domnie, într-un regat păgânesc,
Se aflau doi soți pereche, tot din neamul idolesc,
Ce aveau o fiică scumpă, ce la idoli tot slujea,
Iar pe numele de fată, ea Iustina se numea,
Dar când la desăvârșire, vârsta mare a atins,
Stând în casă la fereastră, al ei suflet s-a aprins,
De cuvintele rostite, parcă dintr-un mic melos,
Ale unui bun diacon, de-ntruparea lui Hristos,
Și crezând fecioara astfel, pe părinți chiar i-a convins,

Să vină și ei la Domnul, care-n veci n-a fost învins,
Deci cu bucurie sfântă, la episcop au venit,
Ca să ia în dar Botezul , precum înșiși au voit,
De atunci până la moarte, viața lor așa s-a scurs,
Doar în post și rugăciune, având Raiul ultim curs,
Dar vicleanul de diavol, n-a putut a oferi,
Ce Iustina, înțeleapta, în veci nu ar suferi,
Rău,desfrâu și multe patimi, ea cumplit le-a biruit,
Însă dracului cu coarne, mai deloc i-a convenit,
Fugind laș și cu rușine, el cam iute s-a grăbit,
Când găsi pentru Iustina, un împătimit iubit,
Pe un foarte bogat tânăr, ce cu grabă a dorit,
Fecioria să i-o strice, căci așa el a poftit,
Refuzat însă de Sfânta, ce mire-L avea pe Hristos,
Tânărul pornise zdravăn, cu mânia pân› la os,
La preacumplitul Ciprian, vrăjitorul cel vestit,
Ce în dar de la un diavol, o licoare a primit,
Chemând pe tânăr la dânsul, îi dădu un sfat cu drag,
Să stropească toată casa, chiar și ultimul ei prag,
Astfel într-o veselie, el tăcut a așteptat,
Să i se-mplinească pofta, ce-i complet de neiertat,
Însă gingașa Iustina, a simțit un mic fior,
Ce-i pătrunse trupul firav, și al inimii ogor,
Dar n-a stat ca să-l cultive și în dată s-a rugat,
Și astfel cu prisosință, de ispită a scăpat,
Diavolul văzând că astfel, e de fată biruit,
Către cel ce îl trimise, cu frică s-a repezit,
Ciprian când auzise, al său diavol ce-a pățit,
Un alt drac și mai feroce, către dânsa a iuțit,
Cu săgețile de patimi, către dânsa a venit,
Dar în ciuda încercării, foarte lesne au pierit,
Căci Iustina cu credință, haină de păr grea și-a pus,
Și-al său glas de mielușiță, către Ceruri iar s-a dus,
Vrăjitorul cu mânie, un alt diavol a chemat,
Pe un general din iad, ce cam mândru a plecat,
Astfel din nou el trimise, pe vrăjmașul cel hain,
Să atace pe fecioara, cu obrajii ca de crin,
Chip de frumoasă femeie, dracul aprig a luat,
Și la casa Sfintei noastre, cu nădejde a plecat,
Ispitind-o pe Iustina, s-a lungit pe la povești,
Ca să lase mintea fetei, mai total fără de vești,
Cum că nu ar fi o dramă, fecioria de-ar lăsa,
Iar de viața ei preasfântă, mai deloc nu i-ar păsa,
Ea înțelegând pe dată, cu cine vorbea de fapt,
A făcut o Sfântă Cruce, spre a lămuri în fapt,
Că precum ea tot gândise, așa fost-a chiar de fapt
Că femeia cu pricina este diavolul în fapt,
Dispărând din fața Sfintei, demonul s-a prezentat,
La acela ce-l trimise și cu drag l-a respectat,
Ciprian nedumeritul, hotărât-a ca apoi,
Celor din preajma Iustinei, să le-aducă un război,
Boală, chin, jale și lacrimi, oameni au suferit,
Până ce fecioara scumpă, tot calvarul a oprit,

Căci cu mâinile spre Ceruri către Domnul a strigat,
Care glasul Sfintei Sale nu-l lăsase neuitat,
Biruit de Sfânta Cruce și de ruga la Hristos,
Ciprian își dădu seama cât e el de păcătos,
Astfel cu regret în suflet la episcop a venit,
Și spunând că vrea Botezul cu acesta a grăit,
El a fost de acord îndată Sfânta Taină a primi,
Iar în somnul de păcate chiar deloc a mai dormi,
Deci o-ndelugată vreme pocăință el a pus,
Viața lui în rugi la Domnul pân' la moarte lin s-a scurs,
Din putere în putere prin căință tot urcând,
A ajuns la o măsură ce nu s-a văzut nicicând,
Pentru vrednicia-i mare a primit un rang divin,
Ca episcop el să fie, că de har e mult prea plin,
Dar vrăjmașul omenirii n-a putut a suporta,
Și cu ura lui nedreaptă a-nceput a se lupta,
Stârnind pe păgâni agale i-a mutit asupra lor,
Având doar o mica vină că pe Domnul doar Îl vor,
Astfel cruzi și fără milă pe Sfinți mult i-au prigonit,
Cu ocara și sudalma fiind ei de neoprit,
Sfinții au răbdat ferice până ce s-a întâmplat,
Ca păgânii cei sălbatici să îi fi decapitat,
Astfel au urcat spre Ceruri mucenicii Domnului,
Ce ascultă din iubire rugăciunea omului,
Dându-i împlinirea vrută celui ce-a nădăjduit,
Că până la urma urmei, nu va fi nemiluit.
(Dîrmoi Mihai-Adrian)

Ars poetica

Reversul nu-i versul
Și mersul nu-i stresul
Iar stresul reversului nu-i
În gaura bătutului cui,
Dar versul e mersul
Pe spinarea iubirii,
Ciocan pătimaș,
Bătut de ceas.
TIC-TACul din tine
În mâini găurite
INIMA agățată.
Ciocan e revesul,
Mișcat e versul
Când stresul nu-i
Inimii CUI?!
(Rudișteanu Liliana-Virginia)

Bilanț

Zilele mor una câte una,
altele si-au luat liber,
am rămas cu nopțile
care mă păzesc să nu fur stelele.
Dimineata oftează;
este singura trează.
Au murit zilele,
au plecat nopțile,
au rămas diminețile.
Mă tem să nu uit cheile
în ușa visului.
(Cârnaru Iuliana-Mirela)

Iustina IRIMIA

Stelorian Moroșanu:

Zilnica beatitudine a malpraxisului poetic

(Iași: Ed. Junimea, 2020)

Chiar dacă, în comparație cu precedentele volume, cartea de față schimbă câte ceva în registrul poetic, utilizând preponderent recuzite compoziționale din aria clasică, atmosfera, în articulațiile sale de bază, rămâne neschimbată. Adică, vom avea sub privire o gesticulație în care, parcă fără efort, dar mai degrabă ca efect al unei fantezii debordante, se păstrează, fragil, echilibrul între epicul contondent și starea diafană, venind dintr-o sensibilitate veșnic ultragiată, însă ițindu-se mereu prin interstițiile bolovănoase ale realului. Poetul pare și aici copleșit de agresiunea concretului, căruia nu-i poate opune decât utopia unor efemere împăcări cu sine, ori firave și închipuite răzvrătiri, menite de fapt să adâncească starea de lehamite depresivă, de spleen perpetuu. Stelorian Moroșanu are până la paroxism conștiința zădărniciei și nimicului, care injectează ființa cu forța malefică a maladiilor iremediabile. Din acest sentiment izvorăsc disconfortul și privirea sa piezișă, mereu suspicioasă și neîncrezătoare. Biblicul *vanitas vanitatum* pare a impregna în totalitate lirismul poetului, precum un unguent de maximă eficacitate, paralizând din față orice posibil elan: „Fii fericit!/ Ai în spate un trecut care a trecut,/ ai în față un viitor fără viitor,/ numai prezentul a plecat după țigări și nu mai/ vine!/ Fii fericit!” (*Să nu vomiți de-atâta fericire!...*), încât poetul devine un profil donquijotesc, complet dezorientat pe traseele hidoase ale prezentului: „Și-n ochiul timpului deplin,/ Altor eoni mă simt afin.../ în scânteiere de amin / ascult amurgul uni crin,/ Melancolii în van se scurg/ Prin bezna tragicului burg” (*Rătăcit printre melancolii*). Un gust discret pentru vremi apuse, tivite cu ceva mai multă nobilitate, par a trimite, dincolo de Bacovia, prin solemnitatea discursului învăluit în mister, către Al. Macedonski, precum în excepționalul text intitulat În biblioteci de aer pur: „Pe sub umbrarul de magnolii,/ În biblioteci de aer pur,/ Ciopleam în diamantul dur -/ Citind în ochii-ți vechi infolii...// În biblioteci de aer pur,/ Zidind în mine monumentul,/ (Din dragostea-ți doar alfabetul),/ Eu înscriam pe-al vieții mur/ Splendide umbre în contur -/ Din vremea când erai tridentul...”. Nu atât ironia, spiritul zeflemitor de neîngrădit, cât mai ales inventivitatea cu infinite resurse, adesea șocantă, dar niciodată respingătoare, irigă din belșug

textele poetului. Într-o noapte obișnuită, cercetând bolta cerească, autorul vede cum „luna stropea stelele/ cu furtunul, să le răcorească,/ să nu adoarmă în post” (*Nopți, bune de trimis în atelier...*). Tipic pentru dispozițiile umorale ale poetului, ca personaj omniprezent al cărții, aflat continuu sub incidența traumei, este poemul *Vizită la un gând de-al meu, arterosclerotic*, *gând* țintuit pe patul suferinței, la un spital: „cum să nu vin/ să-l vizitez pe nefericitul acesta -/ pe care-l trimiteam/ în puțurile subconștientului/ și-mi aducea găleți pline/ cu minereu strălucitor de idei,/ irizând până dincolo de această lume/ (...) Na!, ține o banană, sărmane gând,/ că mă duc să-l întreb pe doctor/ când pot să te iau acasă”. Relația lui Stelorian Moroșanu cu timpul său e una eminamente deficitară, întrucât fiecare zi augmentează, fără motiv, starea de beligeranță dintre părți: „Habar nu am de ce/ s-o fi supărat atât de tare/ această zi/ (...) habar nu am de ce/ s-a supărat atât de tare/ că m-a dat cu capul de crivăț!” (*Supărarea, când îi vine...*). Dizarmoniile din existența zilnică au drept consecință o dereglare în plan ideatic, încât poetul pare a renunța definitiv și fără regrete la orice tip de abordare edulcorată. Așa că degeaba ar încerca să scrie „cu cerneală de trandafiri” dacă în ea înmoaie, în chip de condei, mereu „aceeași broască-râioasă” (*Raport din turnul de chirpici*). Toate aceste confruntări cu sine și cu rigorile toposului vor facilita, parcă din ce în ce mai persistent, dezvoltarea unei conștiințe a stingerii, ca legitate inconturnabilă: „De ce tremurătorul suflet plânge?/ De ce mă roagă să fie păzit?/ De unde-atâta sfâșiere-n sânge?/ Nu îmi răspunde: Moartea s-a trezit!” (*Interogații gratuite, pentru orgoliul ghilotinei*). Un poem cu totul remarcabil prin, prin tensiunea sa intrinsecă, bine ambalată în straiele râsului strepezit și autoironic, se intitulează *Să nu ziceți că nu v-am spus*: „Moartea nu este decât o țărancă sărăcană,/ căreia, la împroprietărirea divină,/ i s-a dat postata asta de Pământ/ (o simplă flegmă în Univers),/ să se hrănească și ea.../ (...) când ți se pare că nu ai mai vrea/ să te duci de pe Lumea asta/ înseamnă că ești copt și numai bun de recoltat,/ atunci vine Moartea cu secera,/ cu furca și săpăliga, de-abia atunci/ o mai vezi și pe sărăcana de Moarte/ râzând!...”. Mai în permanență dezabuzat și savurând doar sporadic inconsistente bucurii metafizice, Stelioran Moroșanu pare definitiv cantonat în zona unei poetici a negării. Taxat nemilos de propria luciditate, poetul nu izbutește să se lase cotropit de idealism, nici măcar pe aburosul tărâm erotic. Fiorul afectiv de nuanță tradițională este tot mai ostracizat în arealul său tematic. Pentru poet sensurile sunt mereu fisurate și nicio certitudine nu scapă malaxorului nihilist. Cu siguranță, lui Stelorian Moroșanu nu-i lipsește deloc harul poetic, dar nici energia de a absorbi, printr-o scriitură viu personalizată, idei și trăiri dintre cele mai dramatice.

Victor TEIȘANU

Gheorghe Șerban:

Secretul măștii de înger

(Iași: Ed. Princeps Multimedia, 2020)

Gheorghe Șerban face în continuare eforturi să-și construiască propriul discurs poetic, având la bază adresarea directă și convocând elementele compoziției prin asumarea deplinei libertăți auctoriale. Altfel spus, el ia necontenit distanță față de spațiul destinat în chip tradițional partiturilor lirice. Nu s-ar spune că reușește permanent: rămân în continuare mari cantități de aluviuni care pot periclita respirația textelor. Poetul ne propune un desen baroc pe unde se scurg avalanșe de metaforism brut, totul contribuind la impresia că ni se oferă, spre dezlegare, piese enigmatice și absconse: „Lumina albastră a păsării

nevăzute/ despică noaptea sufletului/ pentru zborul adormit în minunea/ formelor incerte" (*Lumină albastră*). Și încă: „Mai bine să curgă hohotele râu/ nefiresc să mă retrag sub cochilie/ pereți transparenți să-mi ascundă/ plăcerile cutremurului așteptat" (*Dincolo de transparență*).

Asemenea șarade se găsesc în cuprinsul volumului din abundență. În rest, elanul devoalărilor, al călătoriilor introspective constituie și acum țintele predilecte ale autorului. E un fel de a crede că autocunoașterea ar fi, pentru cel copleșit de îndoieli și interogații, măcar tonică, dacă nu chiar mântuitoare. De aici poate și strădania obstinată a autorului de a pătrunde cât mai adânc spre esența lucrurilor, căutându-le miezul și semnificația, de a sparge platoșa incertitudinii, spre accedere la „secretul măștii de înger". Această perseverență neclintită va genera, până la urmă, o relație conflictuală cu însăși divinitatea. Așadar, drumul e unul al rațiunii reci și al lucidității active, poetul eliminând sau încercând să elimine, chiar și traumatizant, orice pornire sentimentală: „Ceardacul casei părintești/ a putrezit,/ părinții tot m-așteaptă-n prag,/ privesc în zare împăcați,/ ninsori sărace au căzut/ pe creștetul lor trist" (*Sunteți acolo...*). Cât despre „marca" personală, aceasta se referă adesea și în noul volum de versuri, cum subliniasem deja, la riscul eliberării cuvintelor de obligația combinărilor logice, în favoarea dicteului de sorginte suprarealistă. Gheorghe Șerban dă frâu liber emisiilor de limbaj, cuvintele întâlnindu-se și amestecându-se uneori fără coerență și frizând astfel nonsensul sau lunecând spre verbalism.

Stilistic, această liberalizare a discursului are și o evidentă consecință pozitivă: imagistica și metaforele spectaculoase abundă, sugerând capacitatea inventivă a autorului. Nu lipsesc nici formulările oximoronice: „dușmani

prietenoși" (p.14), „lumină întunecată" (p. 31), „în libertate rămâne captivă" (p. 38), „amiezi înnoptate" (p. 39), „concretul imaginarului" (p. 68), „căldura hibernală" (p. 78). Dar lăsate prea slobode vocabulele devin primejdioase: chiar dacă în aparență pot oferi autorului un adăpost defensiv („stau ascuns într-un ghem de cuvinte"), el nu va fi scutit să soarbă „din izvorul dezamăgirilor" (p. 65). Mai ales când, din blindajul de apărare al poetului lipsește o componentă fundamentală, credința, adică speranța creștină, pierdută, cum am văzut deja, din cauza exceselor sale analitice: „Nu sunt convins că sus e altă lume,/ că jos e tristă parodie omenească" (p. 40), sau: „Nu Te-am găsit,/ nici nu Te-am căutat,/ la ce-aș crede-n vedenii,/ m-am vindecat de mângâieri/ și-

adorm cu absența” (p. 66). În aceste condiții ființa devine un „călător necunoscut”, pentru care „urmele iubirii” , fără formă, „dorm putrezite-n pânza de păianjen”, și căreia „nimeni nu-i oblojește rănile,/ nimeni nu-i recunoaște chipul,/ în zadar și-a scrijelit numele” (p. 78). La Gheorghe Șerban versuri subminate de prozaism („Îmi impun să fiu mai curajos,/ (...) cu micile bucurii să mă descurc,/ sunt dependent de portofel”), ori de echivoc („actualitatea se pierde în absentare șoptită”, „o împăcare a evoluției zăvorâte în negândire”) se contrapun multor texte cu adevărat remarcabile, precum *Refuz îngeresc, Călător necunoscut, Nădejde captivă,* („nădejdea tace într-o limbă veche,/ sub cerul rece, de neatins”), *Mască de înger* sau *Poate o iarnă nouă*, din care citățm cu voluptate estetică: „Sunt singur pe un nor de gând,/ Plutesc în derivă cu stele plângând.// Mă uit și-n orizontul de mărgean,/ Nici nu mă văd, nici umbră n-am.// O aripă mă-nalță către noapte,/ Plecații îmi trimit umede șoapte// Numele lor zidite-n piramide,/ spre ei îndrept privirile timide// Glasul lor se-aude din adâncuri/ Și crește-n mine rânduri-gânduri”.

Gheorghe Șerban experimentează conștiincios, încercând formule de limbaj și paradigme de actualitate. Și-a cristalizat deja câteva linii de forță, dar continuă să-și caute albia proprie. Diminuarea apetitului pentru mesaje cifrate și colocvialismul aproape epic ar fi două direcții de urmat, pentru că au dat și până astăzi, în cazul său, rezultate notabile. Însă ceva îmi spune că și haina *dulcelui stil clasic* s-ar mula de minune pe structura și profilul poetic a autorului, *înlesnindu-i* și mai mult calea spre performanță.

Victor TEIȘANU

Constantin Mădularu

Biserica „Sfântul Nicolae” din Mileanca

Studiu monografic (Botoșani: Ed. Quadrat, 2020)

Poetul Constantin Mădularu, schimbând registrul liric, își surprinde acum cititorii cu o lucrare din domeniul cercetării arhivistice și istoriei. Căci da, studiul său monografic privitor la Biserica „Sfântul Nicolae” din Mileanca este, până la urmă, și emanația izvoarelor deja menționate. Însă lucrarea poate fi utilă celor interesați nu doar prin fondul informațiilor, bogat și divers, ci și prin lecția implicită, în multiple sensuri, care transpare din cuprinsul paginilor. Cititorul află, întâi de toate, că acest locaș destinat credincioșilor din Mileanca, a trecut de-a lungul vremii, dar mai ales în anii comunismului, printr-o veritabilă odisee, înfruntând, ca să supraviețuiască, piedici numeroase și greu de imaginat. Lecția de care pomeneam are în vedere tocmai acest aspect: că în pofida regimului despotic și ateu de după 1944, biserica a rămas bastionul nostru de rezistență, reușind, cu mari și neștiute

sacrificii, să ne păstreze intactă identitatea spirituală, ca și speranța că răul va fi învins.

Mai aflăm că la Mileanca există o complexă tradiție bisericească. Sunt dovezi că în acest sat funcționa un locaș de închinare pentru creștini încă din secolul 17, și poate de mai demult. Că în trecut cei cu dare de mână considerau de datoria lor să sprijine biserica și activitatea pastorală, asigurând toate cele necesare sau chiar oferind sume mari de bani pentru zidire de noi locașuri. Cum a fost cazul lui Gheorghe Negru, proprietar înstărit care dona la 1884 o mie de galbeni și terenul trebuincios în centrul satului, devenind astfel ctitorul bisericii „Sfântul Nicolae", târnosită în 1887. Dar pe deplin funcțională instituția ajunsese abia în 1898, după oarece consolidări și după pictarea catapetesmei, când festivitatea redeschiderii capătă amploarea unui mare eveniment. Participă ca invitați prințul D.P. Moruzi, prefectul de Dorohoi, și vestitul cărturar Const. Ciocoiu, protoiereul județului. Luăm act și de faptul că Mitropolia Moldovei cerea preoților, în februarie 1939, prin adrese oficiale, să alcătuiască monografii ale bisericilor. Și că la Mileanca existaseră în acest sens două tentative, prima încă din 1925, prin preotul Nicolae Luca, cealaltă, din 1953, aparținând lui Petru Hadârcă, însă niciuna finalizată. Dacă luăm în calcul multele dificultăți materiale, dar mai ales prigoana asupra religiei, din vremea dictaturii comuniste, vom înțelege de ce s-au împotmolit încercările monografice la Mileanca.

Se știe că majoritatea autorilor de monografii bisericești o constituie înșiși clericii. Un exemplu strălucit din acest punct de vedere este preotul Ioan Canciuc de la Hănești. De aceea inițiativa mireanului C. Mădularu ne apare cu atât mai lăudabilă. În plus, ca autor, el propune o abordare extrem de personală, derivând în primul rând din concepția arhitecturii monografice. Aceasta se bazează în principal pe dialogul monografului cu exponenți ai bisericii din Mileanca, toți deținând informații temeinice despre istoricul și tribulațiile care i-au însoțit de-a lungul anilor în activitatea lor misionară și caritabilă. Încercările unor preoți de a face reparații strict necesare bisericii, ori de a obține sprijin de la autorități pentru

construcția casei parohiale se transformă într-o aventură plină de suspans. Adrese, ședințe, promisiuni și hotărâri care sunt sistematic încălcate constituie o realitate descurajantă. Regimul comunist n-avea niciun interes să investească în domeniul religios. Încât de la primele demersuri inițiate de parohul Milencii până la aprobări și concretizarea aprobărilor treceau ani de zile, uneori chiar decenii. Autorul aduce mărturii elocvente despre toate acestea. În final reparațiile se vor face mai mult cu banii unui fost cetățean al satului, emigrat în America. Și cum dolarii americani erau interzișii românilor, donația lui Gh. Tănase, emigrantul, trebuia să străbată până în satul său de baștină o filieră complicată, trecând pe la schitul Prodromos de la Muntele Athos, unde viețuia călugărul Gherontie, și el originar din Mileanca. La fel de multe peripeții conține povestea casei parohiale. Din 1962, când parohul Ion Mircea, venit tocmai din Gorj cu familia sa compusă din 8 persoane, cerea oficial un adăpost, lucrurile au trenat ani în șir, fără sorți de izbândă. Încât preotul, disperat și ignorat de autorități, decide să-și construiască singur o locuință, cu împrumuturi împovărătoare și trebuind să înfrângă o adevărată blocadă birocratică. Din cele peste o sută de pagini aflăm o mulțime de lucruri interesante. De pildă, că în patrimoniul bisericii din Mileanca se găsesc obiecte și cărți de cult valoroase, inclusiv prin vechimea lor, că din sat au intrat în monahism, cu bun renume, mai mulți călugări, că prin 1945 funcționa aici un Sfat de împăciuire al comunei, că preotul Petru Hadârcă devenise la un moment dat inspector al Mitropoliei Moldovei pentru învățământul religios și câte altele. De aceea considerăm că monografia semnată de Constantin Mădularu, oferind și o lectură agreabilă, acoperă un important gol în angrenajul surselor documentare pentru sătenii din Mileanca. Și nu doar pentru aceștia.

Victor TEIȘANU

Rodica Popel:

Cărarea din ierburi

Studiu monografic (Botoșani: Ed. Quadrat, 2020)

Fiecare nou volum semnat de Rodica Popel vine să confirme un crez poetic fondat pe sinceritate și trăire nemijlocită într-o realitate bucolică, aproape ancestrală, populată de ierburi și copaci, dealuri, văi și izvoare, insecte, păsări și patrupede diverse, toate înfrățite prin imuabila ciclicitate cosmică. Poemele sale devin astfel niște variațiuni pe aceeași temă, deosebindu-se de multe ori doar prin schimbarea așezării cuvintelor și imaginilor pe portativul liric. Ceea ce le particularizează totuși esențial este amprenta feminității, lesne vizibilă peste tot, cu infuziuni de tandrețe și seducătoare gesticulație ingenuă. Toposul rustic, cu măreția lui simplă și calmă, ar putea insufla ființei echilibru și armonie. Așa se și întâmplă, fără a fi exclusă însă trăirea incandescentă, pulsația erosului și o anumită viziune filosofică a existenței, cu drame, întrebări și îndoieli

inerente. De aceea, oricâte elemente idilice s-ar ivi în decor, ele au menirea de a sublinia consubstanțialitatea cu natura, în pofida obsesivei imagini a timpului care destramă universul. Toate acestea se regăsesc și în recentul volum de versuri al poetei, **Cărarea din ierburi**. Inclusiv titlul cărții dă seamă despre simbioza dintre sufletul impregnat de simplitate rurală și dimensiunea cosmică a cadrului său de viețuire. Cum spuneam, ingenuitatea lirismului specific feminin nu se dezice nici de această dată. Iată câteva mostre: „vreau să mă prefac/ într-un covor de gânduri/ pe care să calce/ primul copil/ venit pe sub bolta de vie/ a cerului" (*Vreau*). Sau: „De partea intimă/ a unei flori/ nu ne-au vorbit/ nicicând poeții/ poate-au uitat/ trezindu-se în zori/ când plini de rouă/ adormeau pereții" (*M-am întrebat*). Și încă: „Adună roua/ de pe sandale!/ îmi poruncește soarele" (*Roua*). În același spirit se relevă și conștiința jertfelnică a maternității când, agresată de o realitate deficitară, își caută refugiul în liniștea tonică a familiei, fără alte pretenții: „nu aștept nici/ o recompensă/ decât viața alor mei/ Amin!" (*Nu* aștept). Templul naturii, cu veșmintele sale fabuloase, nu absolvă totuși ființa de singurătate. Sentimentul însingurării, excepțional definit de Rodica Popel, ar putea demola și cel mai trufaș optimism: „Stau în mine/ ca într-o închisoare/ de surzi/ cu dunga timpului/ prinsă de guler" (*Atât de fraged*). Aceeași vibrație dramatică, având limpezime de epitaf, și într-un alt text memorabil: „Să fii singur înseamnă/ să taci/ când pui capul pe

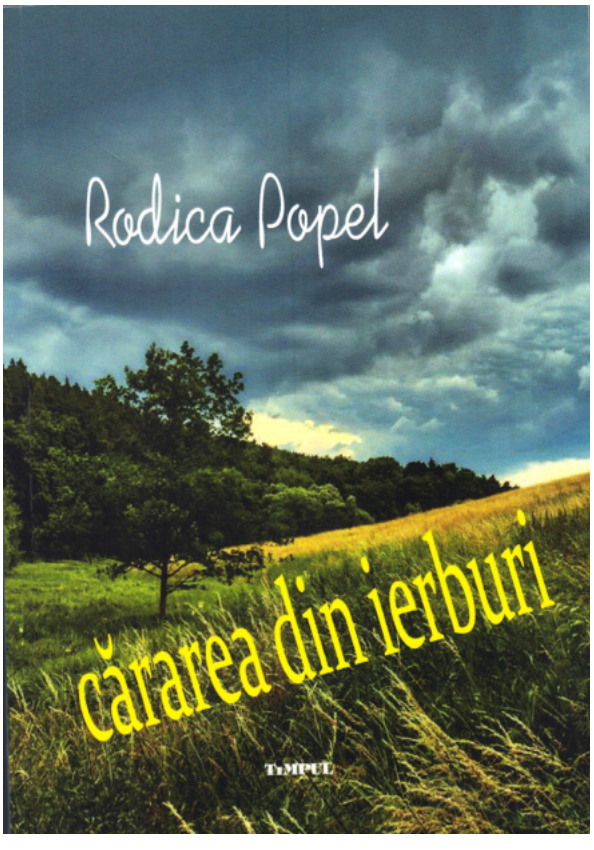

pernă/ să taci/ când te trezești dimineața/ să taci/ când cobori scările alunecoase/ să taci/ când te întreabă cineva/ încotro te duci/ Să fii singur înseamnă/ să răspunzi uneori/ unei păsări/ care-ți bate în geam/ cu ciocul înghețat" (*Să fii singur*). Textele Rodicăi Popel transmit, în raport cu timpul, o stare de vulnerabilitate perpetuă. Căci dincolo de fastul anotimpurilor pândește, eficient, disoluția. Senzația aceasta are ceva tragic și e surprinsă cu precizie de condeiul poetei: „mă trezesc/ cu aripile/ prinse de talpa unei/ toamne" (*Pe o creangă subțire*). Avem în față o lirică a împăcării (=resemnării) pe drumul ineluctabil către altă vârstă: „Acum,/ fiecare clipă e/ glonțul ce-mi străpunge/ trupul acoperit/ cu gheață// Acum/ șterg praful/ de pe lucruri/ și-apoi voi pleca/ iar zbaterea

aripilor/ se va auzi/ din ce în ce mai/ încet" (Șterg praful). Textele care se referă la trecere, dând la iveală procesul dezagregării, sunt consistente. Îmbătrânirea materiei e surprinsă în imagini vii și tensionate, prin recursul la detalii cu impact emoțional, precum în *Nu știu*, *Cei mici*, *Cai bătrâni*. Încât orice prilej de a-i contracara efectele, fie și iluzoriu, e binevenit. Ca în acest text în care graba partenerului de conversație e sancționată în cel mai pur stil Omar Khayyam: „Dar/ unde vrei să pleci/ ai roua peste gene/ mai stai/ (...) de dorul unei vorbe/ și-a unui abur cald/ (...) Deci,/ stai o clipă-n praf/ și mai ascultă/ că pentru adormire-i/ vreme multă" (*Mai stai*). Textele de evocare constituie practic coloana vertebrală a volumului. Amintirile sunt omniprezente și animă peisajul, căci „până la genunchi/ sunt acoperită/ de aduceri aminte" (*Laude*). Lumea care se înfiripă din memorie are, firește, o consistență imaginară. A se vedea *Cărbunele stins, Nimeni, Mi se pare,* Încet, încet sau *Unde-i focul?*, din care citățm: „somnul e un vis/ ce trece pe o punte/ foarte subțire/ Și peste toate/ văd mâinile tale/ ca niște aripi/ cu penele smulse". Chiar și retrăirea erotică rămâne ficțională, ca în *Ne vom iubi*, unde, în adâncuri marine, „ne-am privi/ printre corali/ dar ne-am iubi/ fără de nume/ așa cum apele/ iubesc murind". Pe palierul erotic avem și o mică bijuterie lirică: „Astă noapte/ am plâns/ cu stâlpul porții/ în brațe./ O adiere/ mi-a atins trupul/ și fără să știu/ m-am oprit/ din călătorie/ și te-am adunat/ de după perdeaua/ ruptă de v*ânt/ până când roua/ m-a acoperit/ ca pe-o floare" (Astă noapte*). În cazul Rodicăi Popel, din fericire, productivitatea poetică se întâlnește adesea și cu esteticul autentic.

Victor TEIȘANU

Vlad Sibechi:

„Meditațiile bătrânului despre libertate"

(București, ed. Tracus Arte, 2019)

În prima sa carte de poeme, **Meditațiile bătrânului despre libertate**, Vlad Sibechi ne apare ca un autor stăpânind cu aplomb instrumentarul poetic și având coerența unor deprinderi compoziționale pe deplin formate. Textele sale sunt fără îndoială rezultatul inițierii îndelungi, într-o unică și clară direcție, deși „lecțiile" vin spre el din unghiuri variate: ceva suprarealism (Gellu Naum), ceva onirism (Leonid Dimov), dar și alte contacte rodnice precum cele cu Mihai Ursachi, Ion Mureșan, Mariana Marin sau Ștefan Manasia, autori de altfel citați pe parcursul cărții. Nota dominantă e o anume dezabuzare, în care scepticismul și pericolul unui eșec iminent devin tot mai acaparante. Mentalul, tracasat de inutilitatea luptei, pare mereu supus experiențelor devastatoare. Încât, drept consecință, sevele vitalismului și încrederii se tot diluează, obligându-l pe autor, alături de cei asemeni, să-și recunoască indirect înfrângerea: „am fost în grupul marilor visători" (*asta e totul. ipostaza finală*). În fond, dincolo de iluzii, ființa se află într-o singurătate perfectă, dibuind „prin întuneric/ umărul unui prieten". Și mai ales într-o luptă inegală, pentru că, zilnic, „ne înspăimântă excesul/ de realitate", împotmolindu-ne în tentativa de a îmblânzi „monotonia vicleană" (*nimeni nu îți spune că ai greșit*).

Sătul de acest topos procustian, poetul caută cu obstinație altceva, după o impulsie metafizică: „arată-mi locuri pe care privirea nu le poate/ atinge/ iată, zborul nostru este pe dinăuntru” (*suntem stăpânii propriului timp*). Și deoarece sâcâiala convențiilor atinge saturația, ea declanșează răzvrătirile eului: „m-am săturat de lucrurile temeinice/ dați-mi artificiu, dați-mi discurs politic/ modificați-mi ADN-ul / în apa sălcie a cotidianului” (*zilele astea nu*). Poate de aceea poetul se lasă sedus de ispite onirice, în măsură să transceandă palpabilul, întrucât palpabilul nu e decât istorie care „mușcă din mine ca o pasăre de pradă” (*fiecare piatră are dimineața ei*). Acel „exces de realitate”, adică materialitatea în acțiune, va stăvili treptat orice încercare de a spiritualiza existența, fisurând până la neantizare siguranța de sine a visătorului: „căutam cu disperare mâna unui prieten/ mușcătura unui maidanez/ niște dovezi că încă mai trăim/ că anonimatul în salopetă albastră/ nu ne-a devorat încă” (*dimineața se scurge*). Singurătatea, dezagregând sentimente, e dublată pretutindeni, la Vlad Sibechi, și de obsesia alienării citadine: „un oraș mare și neglijent care ne înghite/ între betoane ca într-un penitenciar/ e întuneric/ (...) ne ținem de mână/ degetele noastre au propriul lor joc/ și orgasmul o scurtă liniște ce ricoșează/ în toate direcțiile” (*cel mai bine mă simt în camera ta*). Sau și mai pregnant: „ies clovnii din subterane/ oamenii le aruncă în față coji/ de salam/ lacrimi, fond de ten, zâmbete trucate/ clovnii sunt bastarzii orașului apăruți/ de nicăieri

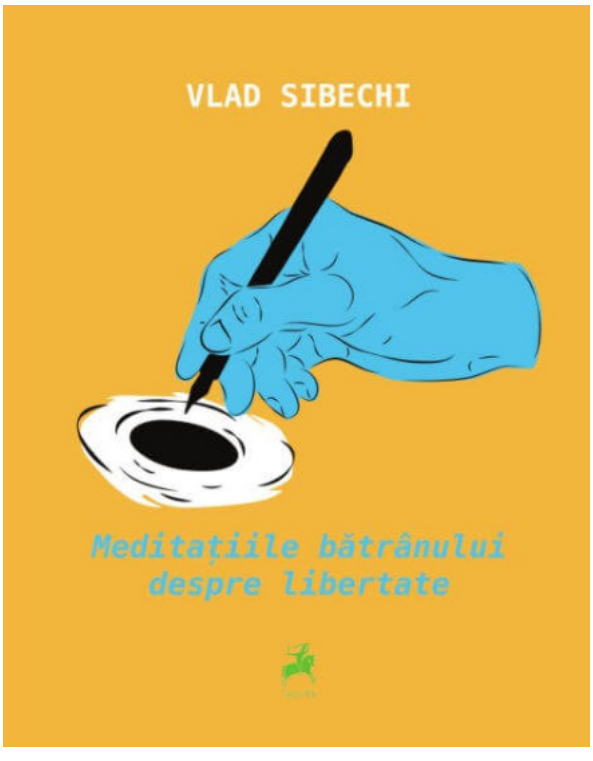

ca iepurii din pălărie/ sunt momente când mă blochez și atunci/ urlă în mine lehuzele și clovnii/ cu ultima lor gură de aer” (*iese lehuza din subterane*). Cadrul e dezumanizant, rațiunea pare a fi abolită, în locul ei instalându-se haosul și arbitrariul: „ceasul merge din doi în doi, tramvaiele/ se cred viori/ vidanjorii și-au cumpărat bilete la teatru/ beau citronadă în ceșcuțe de porțelan/ ah, mâinile lor grațioase...” (*e una din acele dimineți*).

Vlad Sibechi are în vizor inclusiv palierul social, devenind polemic și incriminând totalitarismul și demagogia politică: „nu auzi cum horcăie ritmic bătrânii pe șantier/ cât de tare așteaptă noaptea să poată plânge/ nu orice rană se pansează cu tricolorul” (*retro*). Contextul continuând să fie sumbru și neatractiv, poetul resimte cu atât mai acut

necesitatea iubirii ca terapie contra solitudinii și anxietății: „dar aș ieși la fereastră cu o pancartă mare/ cum erau alea de la revoluție să răcnesc/ fără să îmi pese de nimeni că fiecare secundă/ fără tine îmi găurește stomacul/ mai tare decât cancerul ăsta nenorocit" (*nu am scris niciodată poeme de dragoste*). Erosul terapeutic, de la distanță, fără conotații carnale, pare a deveni astfel aliatul ideal: „mă gândesc la tine și jumătatea mea dreaptă/ ridică în aer sceptrul melancoliei/ mă gândesc la tine și jumătatea mea stângă se/ întinde/ pe bancă sub vie să te simtă/ cu câțiva centimetri mai aproape" (*vinerea capra rontăie tablourile lui Picasso*). „Excesul de realitate" și poate cruzimea unui destin în așteptarea deznodământului trimite textele lui Vlad Sibechi, din când în când, în zona confesiunii și glosărilor lucide: „pereții au o crustă verzuie/ în care și-au făcut cuib tot felul de insecte/ te pândesc/ și într-o noapte se vor muta în tine" (*cele mai multe lucruri*). Observarea sfârșitului are ceva conciliator, e de fapt împăcarea cu inevitabilul: „jocul meu preferat a devenit/ împletitul coșurilor de răchită/ și moartea// în așteptarea acestui moment aprind/ țigara și-mi strecor/ mâna în lada frigorifică/ după o bucată de pește congelat" (pag. 49). Nu lipsește nici tratamentul în cheie ironică: „am comandat de pe eBay scaun cu rotile/ în el voi călători spre Zanzibar/ și spre locuri unde ceasul/ e doar un accesoriu vestimentar" (*a fost invadată Viena*). Extincția devine a doua realitate, una aproape familiară, semănând tot mai mult cu elementele universului domestic: „moartea se vede la câțiva centimetri distanță/ își lasă urmele pe lenjerii, pe chiuvetă ca o pisică/ ce scuipă ghemotoace de blană" (*din camera asta*). Încât concluzia se impune de la sine: „pentru orice amator de iluzii/ prezentul e cea mai bună resemnare" (*Berlioz reloaded*).

Arhitectura volumului e strict controlată, ea cuprinzând 4 secțiuni asemănătoare ca ton, dar cu oarecari diferențe conceptuale. În încleștarea sa cu „excesul de realitate" Vlad Sibechi e desigur un revoltat, care însă nu-și ascunde vulnerabilitățile, așa cum ar face un războinic autentic. Dar gestul eliberator, acea „piatră aruncată în oglindă", trebuie să se producă, ținând de o etică a sinelui. Și pentru a nu scăpa din vedere vreuna din fațetele acestei realități excesive, dar și spre a-și defini propria identitate, poetul recurge, într-un moment al discursului, precum altădată lusitanul Fernando Pessoa, la strategii eteronimice, dispersându-se în personaje complementare. Vlad Sibechi dovedește o lăudabilă știință a construcției poematice, investind textul cu simbolistică și tensiune. Strigătul ființei în căutarea eliberării de sub teroarea materiei se transformă în poezie de calitate. Într-o lume tot mai absurdă, autorul izbutește incursiuni persuasive în tenebrele singurătății și zădărniciei. Textele sale, alerte și inventive, descriu nu doar aspectul dramatic al confruntării cu existența măruntă, veșnic amenințată de limite, dar subliminal, totuși, și posibila victorie a spiritului asupra banalității și banalizării.

Victor TEIȘANU

30 de ani de la plecarea la Domnul a Părintelui Paisie, marele duhovnic al românilor

Mărturisiri emoționante ale preoților botoșăneni

Cei care l-au cunoscut păstrează vie icoana chipului părintelui, de la preoți, călugări și înalți ierarhi, până la oameni de cultură, medici, profesori sau oameni simpli. Pentru fiecare a avut un cuvânt bun și blând, îmbrăcat în înțelepciunea atât de adâncă, nu de puține ori surprinzătoare pentru cei aflați sub sfântul său epitrahil. Răbdare, dragoste, jertfă, bucurie, pace, credință, dar și osteneala întru aproapele, sunt atributele unui părinte îmbunătățit, așa cum a fost Părintele Paisie Olaru.

Marele duhovnic al românilor

Paisie Olaru s-a născut la 20 iunie 1897, în satul Stroiești, comuna Lunca, județul Botoșani. A făcut parte dintr-o familie cu cinci copii și a fost cel mai mic la părinți. Tatăl său, Ioan și mama, Ecaterina, i-au dat, la botez, numele de Petru. În anul 1921, Petru a intrat în viața monahală la Schitul Cozancea și și-a schimbat numele în Paisie. În anul 1943 a fost hirotonit diacon, iar în 1947, preot. Pentru puțin timp a fost egumen la schitul de metanie. Însă, în același an s-a retras la Mănăstirea Sihăstria, unde a devenit duhovnic al întregii obști, până la sfârșitul vieții sale. Între anii 1972 - 1985 s-a nevoit ca sihastru la Schitul Sihla, iar în ultimii cinci ani de viață s-a întors, bolnav, în chilia sa de la Sihastria. A trecut la cele veșnice în noaptea de 18 octombrie 1990.

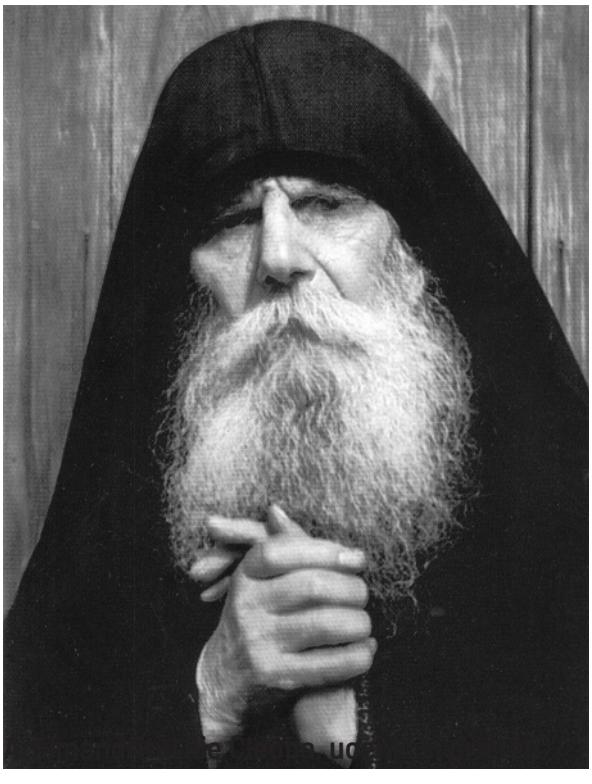

De la Părintele Ilie Cleopa se păstrează o scurtă descriere, care ni-l înfățișează pe cel a cărui viață a fost închinată lui Dumnezeu și oamenilor: *„așa era Părintele Paisie Olaru: smerit, tăcut, blând, înțelept la cuvânt, foarte milostiv și iubitor de aproapele. Întotdeauna căuta pacea cu toți și iubea liniștea. Nu-i plăcea să trăiască între mulți și își ascundea viața și nevoința. Nimeni nu știa cum se roagă în chilie, ce lucrare are mintea și inima lui, cât sta la masă și cât se odihnește. Plângea cu cel care plânge și se bucura cu cel ce se bucura. Nu ținea la haine bune, la bani, la nimic și fugea de cinste, de laudă, de multa vorbire, de clevetire și de oameni mari”.*
În anul 1947, Paisie Olaru ajunge la Mănăstirea Sihastria, pentru ca în perioada 1972 – 1985 să se nevoiască la Schitul Sihla. Ultimii ani îi va petrece în chilia sa de la Sihastria, alături de bunul prieten Ilie Cleopa.

Cozancea, în afara lumii și a timpului

Pentru pelerinii care vin dinspre Iași, drumul până la Cozancea, prin Cerbu și pădurile întinse de o parte și de alta a drumului, pare de poveste. Un Botoșani nou, proaspăt, cu case de oameni gospodari, școli așezate, cămine culturale curate, câmpuri îngrijite. Poate nițel pustii, mulți dintre săteni lăsând în urmă ulița pentru străzile orașelor sau pentru altă viață dincolo de graniță. Drumul este lung, dar de o frumusețe care îți taie respirația. De la dealuri împădurite la un peisaj aproape deșertic, chiar dacă populat/sufocat de măslinii sălbatici.

Cozancea e în afara lumii, într-un timp care nu măsoară decât prezentul. O răsfirare de clădiri albe, cu oameni roind tăcuți printre ele. Și animale de toate soiurile, ca într-un Eden țărănesc, de la vacile tolănite în umbra ploioasă a zilei, rumegând parcă toate neînțelesurile lumii, la rățuștele cât o gămălie zbenguindu-se pe balta din coasta mănăstirii. Pământul s-a îmbujorat tomnatic în zburdălnicia feciorelnică a merelor scoborâte din copaci anume parcă pentru a mirosi iarba încă verde. Mai în deal, rândurile de vie se aliniază cuminți sub comanda unor bibilici care privesc de pe gard la tot ce se întâmplă. Ca să intri în lăcașul sfânt, mai întâi treci printre florile uriașe care îmbracă în culoare până și aerul din mănăstire.

Starețul Cleopa Străchinaru pășește chinuind după el o pereche de papuci trecuți fără milă prin țărâna mustind a ploaie. Treaba nu așteaptă, se ițesc de peste tot urgențe călugărești. Se oprește doar dacă îi ieși în cale și îl pornești la poveste despre bunul Părinte

Pr. Cleopa Străchianru - Starețul manăstirii Cozancea

Paisie Olaru sau despre năstrușnicul Părinte Ilie Cleopa, cei doi duhovnici a căror prietenie pe viață începea chiar aici, în mănăstirea Cozancea. Rostește cu răbdare povestea mănăstirii și a duhovnicilor care s-au nevoit aici, în pădurea Cozancei. Mai sus, pe un drum care taie pădurea, se deschide o poiană în care – reconstruite – se află Paraclisul și mica chilie în care Părintele Paisie s-a retras în vremea călugăriei, pentru rugăciune.

Mănăstirea Cozancea, județul Botoșani

Este o mănăstire cu veche istorie. Prima construcţie din lemn s-a făcut în 1656, de către trei cazaci pustnici, care s-au stabilit aici. În anul 1684, paharnicul Constantin Balş construieşte o biserică din lemn, iar în 1732 Vasile Balş din neamul Coştiugineştilor, ridică pe valea Cozancei biserica de piatră în timpul Mitropolitului Grigore. În 1953 este transformat în schit de maici având ca preot duhovnic pe Ioanichie Radovici până în 1960, când aşezământul se închide ca urmare a decretului 410/1959. În 1983, protosinghelul Elisei Florea a reuşit să redeschidă Schitul Cozancea, cu sprijinul Mitropolitului Iustin. Din anul 1990, schitul devine mănăstire cu obşte de călugări.

Protosinghelul Siluan Antoci: „Părintele Paisie a fost un sfânt!"

Astăzi stareţ la mănăstirea „Înălţarea Sfintei Cruci", din judeţul Neamţ, locaş cunoscut şi sub numele de Mănăstirea Eroilor, Protosinghelul Siluan Antoci s-a născut în satul Stăneşti, comuna Lunca, din judeţul Botoşani.

Inspirat de exemplul unei mătuşi, maica Maria Andrei, izgonită din mănăstire în 1959, Protosinghelul Siluan Antoci a publicat în urmă cu zece ani o carte-document, dedicată suferinţelor prin care a trecut Biserica Ortodoxă Română în timpul regimului comunist (1948-1989): „Monahii ortodoxe purtătoare de lumină în întunericul communist". În 2016 a publicat cartea „Flori duhovniceşti în pustiul comunist - Mărturisitori botoşăneni". Protosinghelul Siluan Antoci ne-a mărturisit că sfinţenia Părintelui Paisie i s-a dezvăluit mai întâi prin poveştile bunicilor: *„Pe părintele Paisie Olaru, personal nu l-am cunoscut. Dar a fost cunoscut de mine prin intermediul bunicilor din partea mamei, Mihai şi Elena Andrei, din satul Costiugeni, comuna Albeşti, judeţul Botoşani. De asemenea, l-am cunoscut şi de la mătuşa mea, Maria Andrei, care a urmat viaţa monahală cu îndemnul şi binecuvântarea părintelui Paisie. Pe când Părintele Paisie era la Mănăstirea Cozancea, bunicii mei mergeau pentru rugăciune şi binecuvântare la „părintele Pais" – aşa-l numeau ei".*

O mărturie de credinţă a venit tot din familie, de la un unchi care s-a vindecat datorită rugăciunilor călugărului îmbunătăţit din pădurea Cozancei. *„Unchiul meu Gheorghe mi-a povestit că în copilărie avea o boală grea care nu se vindeca şi era foarte neliniştit. Părinţii l-au dus la părintele Paisie de mai multe ori să-i citească rugăciuni şi boala a dispărut, trăindu-şi mai*

Protosinghelul Siluan Antoci
Stareţul Mănăstirii Înălţarea Sfintei Cruci
din judeţul Neamţ

departe copilăria sănătos, cu bucurie", povestește Protosinghelul Siluan Antoci.

Oamenii mergeau des la chilia părintelui Paisie de la Cozancea, aflată pe locul unde astăzi este Paraclisul din poiană. *„De multe ori spuneau bunicii că mergeau cu căruța și părintele de mai multe ori pe noapte îi chema și le făcea rugăciuni. Astfel, erau foarte apropiați de părintele".*

Fiica lor cea mai mare, Maria, a intrat în mănăstirea Sucevița, la îndemnul părintelui Paisie. Este mătușa care l-a inspirat mai târziu pe Protosinghelul Siluan Antoci să scrie cartea despre suferințele îndurate de călugări și maici în vremea comunismului.

„Am întrebat-o de mai multe ori cum era părintele Paisie. Ea mi-a mărturisit următoarele: Vorbea foarte puțin. A fost mângâierea noastră și întărirea în credință, mai ales în anul 1959, când am fost izgonite din mănăstire. Eram foarte tânără și nu știam ce să fac. M-am dus la părintele Paisie, care se mutase la mănăstirea Sihăstria, împreună cu mai multe maici. Când ne-a văzut, a început să plângă. Plângea și el, plângeam și noi, și ne-a îndrumat să fim călugărițe, indiferent unde vom merge. Ne spunea adeseori: «Să spuneți Doamne Iisuse, tătucă! Doamne Iisuse, Doamne Iisuse, ori de câte ori puteți! Avea multă răbdare și la spovedit era foarte blând». Sora Maria a mers la părintele Paisie și la mănăstirea Cozancea, și la mănăstirea Sihăstria. La ea am văzut și am auzit pentru prima dată despre rugăciunea minții. O învățase de la părintele Paisie, dar nu dădea detalii despre această rugăciune. Sfătuia și pe alții din ce-a învățat de la părintele Paisie și avea darul lacrimilor. Basmaua îi acoperea toată fruntea și de multe ori, în biserică avea și ochii acoperiți, pentru a-și ascunde lacrimile care-i curgeau lin pe față. Odată mi-a spus foarte scurt: „Părintele Paisie a fost un sfânt!", mărturisește Protosinghelul Siluan Antoci.

După ce a intrat în mănăstire, a căutat să ajungă la mănăstirea Sihăstria. Părintele Paisie era mutat la cele veșnice din 1990, dar a vrut să se hrănească din duhul marelui călugăr al ortodoxiei. Mai ales că aici viețuia încă, în sfințenie și adâncă rugăciune, bunul prieten și ucenic al Părintelui Paisie.

„Am ajuns la mănăstirea Sihăstria în 1994. După închinarea în Sfânta Biserică, am fost la mormântul părintelui Paisie, după care am urcat la chilia părintelui Cleopa, ucenicul părintelui Paisie, care m-a primit cu multă dragoste și mi-a dat multe sfaturi duhovnicești. Cărțile scrise de părintele Ioanichie (Ioanichie Bălan, nota red.) m-au făcut să-l cunosc în profunzime pe părintele Paisie, pe care-l cunoscusem în copilărie din povestirile părinților, bunicilor, unchilor și mătușilor...", conchide Protosinghelul Siluan Antoci.

De la ușa Părintelui Paisie Olaru la patul bolnavilor

Părintele Teodor Ciurariu, preot al Spitalului Municipal Dorohoi, l-a cunoscut pe marele duhovnic pe când Părintele Paisie se afla la Mănăstirea Sihla. Era pe atunci elev în clasa a VIII-a și se pregătea pentru a sluji pe

Pr. Teodor Ciurariu, Spitalul Municipal Dorohoi

Dumnezeu, după cum ne mărturisește părintele din Dorohoi care aduce astăzi mângâiere la patul bolnavilor: „*În copilărie, împreună cu părinții mei mergeam frecvent la mănăstirile din zona Neamțului. Părinții si bunicii mei au fost creștini practicanți, nu lipseau de la biserică niciodată. Chiar și atunci când vârsta înaintată le crea probleme de sănătate. Dumnezeu să-i odihnească! Deplasarea era destul de dificilă până acolo, noi neavând mașină proprietate personală mergeam cu transportul în comun. Făceam aproape o zi până acolo, cu un autobuz mergeam până la Suceava apoi cu altul până la Fălticeni. Aici așteptam o oră și ne continuam drumul până la Târgu Neamț. La Târgu Neamț trebuia să luăm alt autobuz care ne ducea la Mănăstirea Neamț, Agapia sau Sihăstria. Seara ne cazam la Arhondaric mergeam la trapeză și mâncam, după care îi vizitam pe părinții îmbunătățiți.*"

Așa i-a cunoscut Pr. Teodor Ciurariu pe marii duhovnici ai Moldovei. Părintele Ilie Cleopa și Ioanichie Bălan, de la Sihăstria, părintele Ioan Ivan, Irineu Chiolbeja, Părtenie Apetreiș si Firmilian de la Neamț, Părintele Elefterie de la Agapia Veche și nu în ultimul rând pe Părintele Paisie Olaru de la Sihla.

„*Pe Părintele Paisie l-am cunoscut în anii '80. Terminasem clasa a Vlll-a si mă pregăteam pentru admiterea la seminarul de la Neamț. În vremurile acelea era o concurență foarte mare. Fiind singurul seminar teologic din Moldova era bătălie pentru "a intra", uneori era o clasă de 30 de locuri și mai mult de cinci sute de candidați. De altfel, așa era și la liceul militar din Câmpulung sau la pedagogic și sanitar de la Botoșani"*, își amintește pr. Teodor Ciurariu.

Binecuvântare cu... răbdare

Înainte de examen, părinții au decis să mai facă împreună un drum la duhovnicul din munții Neamțului. „*Deci cu emoțiile tânărului concurent, am zis să-i facem o vizită (inițiativa aparținând părinților mei), știind ca înainte de un examen greu este bine să te spovedești și împărtășești. După o călătorie de o zi - cu cazare - la Mănăstirea Sihăstria, după o vizită la Părintele Cleopa, am purces la drum spre Sihla. Eu am urcat ușor (fiind și sportiv de performanță), tata și mama mai greu, iar un frate de-al meu - având un defect septal interventricular - a urcat cu dificultate*".

Răspunsul primit de la Părintele Paisie a fost unul neașteptat pentru copilul care visa să devină preot: „*A urmat întâlnirea cu Părintele.*

Știți ce mi-a zis? Răbdare... răbdare... răbdare, ceva în stilul Părintelui Cleopa! A urmat examenul… Am picat. La vizita medicală… ceva probleme cu ochii. Emoționat, am apăsat prea tare cu mâna pe ochi și nu am mai văzut bine literele. Părintele Irina, care era în comisie, mă întreabă:- Măi biete, ce sport faci (eram toți dezbrăcați la bustul gol)? Îi răspund: Fotbal, Părinte. Zice: Bine uăi, ti duci acasă, îți faci ochelari și vii la anu! Eu am început a plânge… Aveau de unde alege… M-am întors dezamăgit, am fost la un control la Dorohoi, apoi la policlinică - nu aveam nimic. Deci Părintele Paisie a știut. Am intrat la Teologie în '90! Am avut răbdare", povestește pr. Teodor Ciurariu de la Spitalul Municipal Dorohoi.

Rugăciunea inimii și smerenia unui mare duhovnic

Un om care se ruga neîncetat, care a știut ce înseamnă ascultarea, care sfătuia cu smerenie și dădea canon după puterea fiecăruia. *„Era un practicant al rugăciunii inimii, era tăcut, ne citea dintr-o carte foarte „ciorsăită" de atâta folosire… acum îmi dau seama că era un molitvelnic. Apropo de rugăciunea inimii… Aflasem despre ea de la părintele meu de parohie, un părinte bun, râvnitor, trăiește și acum Părintele Emil T. Ciomârtan. Dar nu mi-a dat prea multe detalii, cărți se găseau foarte puține"*, Pr. Teodor Ciurariu.

Părintele din Dorohoi își amintește cum a îndrăznit, într-o zi, să îl întrebe pe duhovnicul Paisie despre rugăciunea inimii. *„Știți ce-mi răspunde? „N-am auzit de ea!" Ulterior am aflat (din lecturile mele) că și Părintele Stăniloaie i-a pus aceeași întrebare și același răspuns a primit!"*. Astăzi, Cozancea este căutată de pelerinii care știu că aici găsesc duhul binefăcător al Părintelui Paisie Olaru, duhovnicul părinților și al bunicilor lor. Drumul până la Cozancea este unul al purificării, al refacerii inimii, un drum al fiecăruia către sine însuși.

Duhul Părintelui Paisie primenește și astăzi sufletele. Iar călugării care viețuiesc acolo știu să îi îndrepte pe pelerini către bucuria și către liniștea rugăciunii neîncetate.

Florentina TONIȚĂ

Orchestra Populară „Rapsozii Botoșanilor”

50 DE ANI DE ACTIVITATE ARTISTICĂ

Orchestra Populară „Rapsozii Botoșanilor” a marcat jumătate de secol de activitate artistică prin două spectacole aniversare care au deschis stagiunea 2020 – 2021 și au avut loc pe 6 și 7 octombrie 2020, în Amfiteatrul Parcului Regional de Agrement Turistic și Sportiv Cornișa, cu respectarea tuturor normelor impuse de contextul pandemic.

Alături de îndrăgiții artiști ai orchestrei au evoluat pe scenă și invitați speciali din țară, respectiv Ionuț Dolănescu, Dinu Iancu Sălăjanu, Laura Lavric și Gheorghița Nicolae – realizatorul emisiunii „Tezaur Folcloric”, care au încântat publicul în pofida vremii capricioase. Artiștii au evoluat sub bagheta dirijorală a lui Ciprian Potoroacă și conducerea artistică a lui Ioan Cobâlă, iar la final au fost răsplătiți cu aplauze, flori și plachete aniversare. Spectacolele prezentate de Laura Lucescu au fost televizate și transmise ulterior pe TVR Iași.

Prin intermediul grandiosului eveniment cultural s-a realizat o punte de recunoștință între generațiile actuale de „rapsozi” și foștii angajați sau colaboratori ai orchestrei, astfel că Octav Ștefănescu (vioară), Cozmiță

Lascarache (arcordeon) și Constantin Mândrișteanu (trompetă) au cântat din nou alături de Rapsozii Botoșanilor, fiind felicitați și premiați la scenă deschisă. Emoționant a fost momentul de reculegere dedicat regretatului Anton Achiței. Spectacolele au fost presărate cu materiale video de excepție din arhiva Televiziunii Române, înfățișând aparițiile orchestrei în diferite spectacole naționale. Frumoase au fost și gesturile de prietenie față de întregul colectiv al Orchestrei „Rapsozii Botoșanilor" arătate de către managerul Centrului Cultural Bucovina, Sorin Filip, și de către dirijorul Ansamblului Profesionist „Constantin Arvinte" din Iași, Dumitru Lucaci.

Publicul botoșănean, însetat de dorul evenimentelor cultural-artistice, a avut parte la început de octombrie de două concerte de anvergură care vor rămâne mereu în amintirea iubitorilor de folclor și a celor care urmăresc admirabila activitate a prestigioasei orchestre botoșănene, manageriată în prezent de Dan Doboș.

Orchestra Populara „Rapsozii Botoşanilor" – instituţie profesionistă de spectacole – a fost înfiinţată în anul 1970 ca formaţie a Consiliului Judeţean al Sindicatelor, în prezent fiind în subordinea Consiliului Judeţean Botoşani. Acum, este unul dintre colectivele artistice cele mai apreciate în Botoşani şi în Moldova, reprezentativă în perimetrul promovării folclorului muzical în judeţ, în ţară, peste hotare.

În decursul timpului, un aport substanţial la realizările orchestrei l-au avut dirijorii ce s-au aflat la pupitrul ei: Ion Prelipcean şi Costel Moisa la începuturi, apoi din anul 1974, maestrul Ioan Cobâlă a adus folclorul

botoşănean la nivel de studiu şi a imprimat orchestrei un stil ce a diferenţiat-o de celelalte, fiind dirijor şi director până în anul 2013.
Din anul 2013, manager al Orchestrei „Rapsozii Botoşanilor" este Dan Doboş, solist al orchestrei din anul 1998, dirijor fiind violonistul Ciprian Potoroacă.

Orchestra are în componenţă instrumentişti, soliști instrumentişti (Mitică Ştefan, Ion Oloieru, Ionuț Scripcariu, Alexandru-Todirel Marin) şi soliști vocali (Sofia Vicoveanca, Daniela Condurache, Laura Ștefănescu Potoroacă, Elena Mândrescu, Cornelia Ciobanu, Petronela Rusu, Constantin Petrescu, Loredana Călin, Alina Huțu) ce au ca unică preocupare valorificarea şi promovarea folclorului muzical din județul Botoşani.

În anii precedenţi, au figurat ca angajaţi ai orchestrei: Laura Lavric, Anton Achiţei,

Mina Pâslaru, Brânduşa Covalciuc Ciobanu, Mihaela Crăciun, Vasile Ciopec, Laurenţiu Buta, Ica Luchian, Sonia Benea, Doru Farcaş, Vasile Ursache, Vasile Nuţu, Aurel Amarandei.
Orchestra „Rapsozii Botoşanilor" a participat la toate marile concursuri şi festivaluri ale muzicii populare româneşti:
– Festivalul Concurs „Moştenitorii", organizat de TVR, realizator Mărioara Murărescu
– Festivalul „Strugurele de aur" – Jidvei
– Festivalul „Maria Tănase" – Craiova
– Festivalul Internaţional „Cerbul de Aur" – Braşov
– Festivalul Callatis – Mangalia
– Festivalul „Ion Drăgoi – Bacău

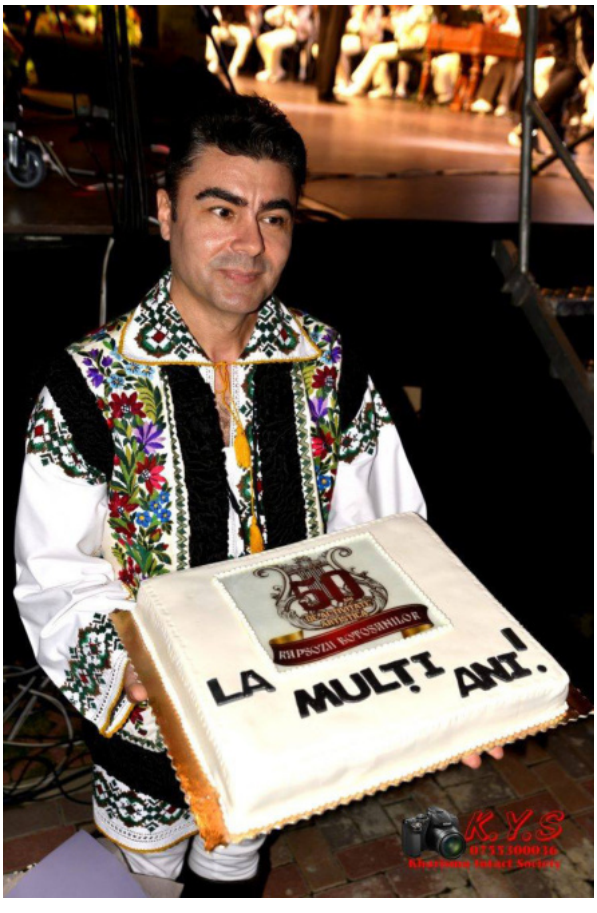

– Festivalul „Trandafir de la Moldova” – Iași
– Festivalul „Constantin Brăiloiu” – București
Peste hotare, ansamblul a concertat în: Republica Moldova, Ucraina, Rusia, Franța, Anglia, Algeria, Finlanda, Maroc, Cuba, Polonia, Bulgaria, Italia, Mongolia, Spania, Emiratele Arabe, Germania, China, fiind un ambasador de seamă al folclorului românesc.

Pe parcursul celor cinci decenii de activitate, ansamblul a realizat peste 50 de discuri Electrecord, CD-uri cu interpreți din întreaga țara, având de asemenea, nenumărate înregistrări radio la Chișinău, București, Iași.

La mulți ani, Rapsozii Botoșanilor!

Iustina IRIMIA

Ansamblul folcloric „Cununa Bălușeni”

Vatră de spiritualitate, cultură și tradiții - liant între generații

Folclorul, obiceiurile, tradițiile și portul național sunt cu prisosință elemente definitorii ale identității naționale ce trebuie să fie conservate și valorificate în pofida scurgerii ireversibile a timpului, dar și a mijloacelor tehnice specifice societății contemporane care ar putea constitui, în unele situații, un factor care plasează tradițiile într-un plan desuet.

Căderea în perimat a „arhitecturii” tradiționale românești echivalează cu pierderea spiritualității românești, cu înstrăinarea oamenilor de ceea ce reprezintă propria identitate culturală, etnică și istorică, fiind de datoria fiecăruia dintre noi să contribuim la perpetuarea și valorificarea ansamblului cultural, evitând arealul desuetudinii.

Având ca premisă îndemnul filosofului Constantin Noica: „în cultură nimic nu trebuie pierdut, totul trebuie transmis și reînnoit”, folclorul, tradițiile și obiceiurile, tot ceea ce însumează cultura tradițională trebuie să fie parte integrantă a existenței noastre.
Cunoașterea trecutului, a cutumelor, tradițiilor și preceptelor diriguitoare a generațiilor anterioare a constituit pilonul pe care s-a grefat înființarea Ansamblului folcloric „Cununa Bălușeni”. Alături de misiunea primordială a conservării, valorificării și promovării culturii tradiționale, se circumscrie misiunea cultivării gustului pentru frumos și a pasiunii pentru artă a tinerei generații din comuna Bălușeni. Ansamblul, prin activitatea pe care o desfășoară, dezvoltă un puternic caracter educativ de formare și perfecționare artistică a membrilor colectivului.

Ansamblul folcloric „Cununa Bălușeni” a fost înființat în luna februarie a anului 2018, la inițiativa oficialităților locale, cu sprijinul sătenilor. De la înființarea ansamblului, instructorul-coregraf, Ionel Petrișoru, este cel care șlefuiește cu măiestrie tinerele talente, axându-și activitatea artistică pe folclorul coregrafic specific comunei Bălușeni. Ansamblul are în componență trei grupe, această structură având la bază două criterii, cel al vârstei și cel al performanței.

O notă aparte este reprezentată de costumele membrilor Ansamblului folcloric „Cununa Bălușeni”; ca importantă formă de cultură și ca element definitoriu al identității naționale, costumul popular trebuie să reflecte acuratețea autenticului și a eleganței autohtone; de la acest crez nu au dezmințit membrii ansamblului amintit, care aduc în fața publicului adevărate nestemate ale artei populare manuale. Costumele populare ale membrilor Ansamblului „Cununa Bălușeni” se individualizează prin amprenta cromatică

și modelul specific popular zonal, care, în deplină armonie cu momentele coregrafice puse în scenă cu pasiune de către membrii ansamblului, transpun privitorul în lumea satului de odinioară, o lume a tihnei și a frumosului.

Tinerețea, entuziasmul, talentul, perseverența, pasiunea, devotamentul, implicarea și sunt elementele ce definesc colectivul Ansamblului folcloric „Cununa Bălușeni”, care în numai doi ani de activitate artistică poate fi catalogat drept un etalon al valorificării, promovării și perpetuării tradițiilor populare specifice Comunei Bălușeni.

Drept mărturie a celor afirmate stau numeroasele premii și distincții obținute, printre care amintim: *Premiul I* - Concursul județean de dans popular- „*Plai Botoșănean*" - ediția 1-6 mai 2018; *Premiul I* - Concursul interjudețean de dans popular „*Moldovă, mândră grădină*" - 10 iunie 2018; *Premiul I* - Concursul interjudețean de dans popular - „*Plai Botoșănean*" - ediția a II-a, 21 aprilie 2019; *Premiul I* - Festival-Concurs județean - „*Pe urmele tradiției*" - ediția a V-a, 2 iunie 2019; *Premiul I* - Festival-Concurs județean - „*Joc și cântec românesc*", ediția I, 1 iunie 2019; *Premiul I* - Festivalul Internațional de muzică populară „*Mugurelul*"- ediția a XV-a, 22-23 iunie 2019; *Premiul al II-lea* - Festivalul-concurs interjudețean de cântece de iarnă, cântece de stea, colinde, datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou - „*Primește-ne gazdă-n casă*", Secțiunea: Grupuri de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou, 8 decembrie 2019; *Premiul al III-lea* - Festivalul-concurs interjudețean de cântece de iarnă, cântece de stea, colinde, datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou - „*Primește-ne gazdă-n casă*", Secțiunea: Interpretare vocală colinde

tradiționale-grupuri vocale (folclor), 8 decembrie 2019; *Premiul al III-lea*- Festivalul-Concurs județean „*Pe urmele tradiției*"- ediția a IV-a, 2 iunie 2018; Diplomă de excelență- Festivalul național de folclor- „*Cânt și joc pe plai dobrogean*"- ediția a VI-a, 2018; de asemenea, participarea în cadrul Festivalului de datini și obiceiuri de iarnă- „*Din străbuni, din oameni buni...*" în cadrul ediției a XLIV-a, Botoșani, 15-16 decembrie 2018, respectiv ediției a XLV-a, Botoșani, 22 decembrie 2019, au reprezentat momente de referință în cadrul parcursului artistic al Ansamblului folcloric „Cununa Bălușeni".

Participarea la concursuri și festivaluri de referință în arealul folclorului a reprezentat pentru Ansamblul folcloric „Cununa Bălușeni" condiția sine qua non a îndeplinirii misiunii pentru care a fost creat: valorificarea, conservarea și promovarea a tot ceea ce reprezintă cultură tradițională, creându-se astfel o punte de legătură între trecut și prezent, cu importante influențe în viitor.

Claudiu Gheorghe DOROFTEI

„Mi-am slujit ţara cu armele mele: pana, vioara şi bagheta”

-George Enescu-

Asociaţia Culturală „Vlăstarele lui Enescu” este continuatoarea, pe meleaguri enesciene, a tradiţiilor şi obiceiurilor populare, bogata zestre culturală moştenită de la înaintaşii noştri, şi încearcă cu mijloacele sale să o conserve şi să o promoveze prin implicarea copiilor şi adulţilor de diferite vârste în activităţi cultural-educative.

În era calculatorului şi a tabletei nu este puţin lucru să aduni 40-50 de copii şi adulţi la o repetiţie. Săptămână de săptămână, ei adună în suflet şi minte paşi de dans popular, cântece vechi si noi, obiceiuri uitate, meşteşuguri şi costume populare lăsate de bunici.

E uimitor să vezi cum oameni adunaţi din diferite locuri, care activează în diverse domenii ce nu au nimic în comun cu muzica şi dansul, se întâlnesc pentru a păşi în lumea folclorului şi a tradiţiilor, învăţând de fiecare dată lucruri noi şi care, alimentaţi de pasiune, fac lucrurile cu o uşurinţă de parcă acesta ar fi domeniul lor principal de activitate şi reuşesc să facă faţă cu brio fiecărei noi provocări.

„Vlăstarele lui Enescu” este un nume care, credem noi, ne obligă la performanţe cultural-artistice şi sociale. Paşii noştri, şovăitori la început, au devenit mai siguri şi mai precişi cu trecerea timpului, iar noi suntem din ce în ce mai uniţi şi mai coerenţi în tot ceea ce întreprindem, încercând să ducem totul la bun sfârşit şi să dăm un bun exemplu copiilor noştri, tineri păstrători de tradiţii, descoperitori de cultură veche şi obiceiuri ale plaiurilor noastre botoşănene, locul de unde au pornit mari oameni ai culturii româneşti.
Am început cu o formaţie de dansuri populare formată din câţiva copii şi un grup de părinţi. Primele spectacole au adus cu ele încrederea că

suntem pe un drum bun ce trebuie continuat. Cu fiecare repetiţie sau spectacol am mai învăţat câte ceva. Încet, încet, numărul copiilor a început să crească, iar părinţii odată ajunşi în asociaţie, nu au mai dorit să plece. Am adus lângă noi soliști vocali şi instrumentişti, iar grupul vocal s-a format parcă fără să ne dăm seama.

Bogăţia obiceiurilor de iarnă ne-a determinat să facem şi o formaţie de dansuri şi obiceiuri specifice anotimpului alb şi sfârşitului de an. Astfel, în repertoriul nostru şi-au găsit loc capra, ursul, căpitani şi domnişoare (un dans specific Dumeniului), mascaţi şi căiuţi, însoţiţi de colinde şi de urături vechi, culese de pe uliţele satului sau din amintirile bunicilor. Repetiţiile noastre s-au transformat în cursuri de croit şi cusut, astfel că toţi membrii asociaţiei şi-au confecţionat măşti tradiţionale folosite la spectacolele noastre.

Câteva generaţii de copii au trecut prin mâna noastră şi, dacă la început punctul de oprire era terminarea şcolii generale, iată că, de o bună bucată de vreme, mulţi dintre cei care nu pleacă la facultate sau mânaţi de nevoi, rămân în continuare alături de noi, ajutându-ne să valorificăm ceea ce au învaţat şi punând umărul la şcolarizarea noilor veniţi.

Sacrificându-şi banii şi timpul personal sunt alături de noi oameni cu suflet mare, iubitori de frumos, care fac naveta şi 20 de kilometri pentru repetiţii. Şi nu doar atât. Aceeaşi oameni inimoşi suportă din buzunarul lor deplasări mai lungi sau mai scurte, cazări şi meniuri, opinci şi căciuli, măşti şi instrumente muzicale şi asta doar pentru a ţine în viaţă ceva la care ei ţin cu adevărat: Asociația culturală „Vlăstarele lui Enescu”.

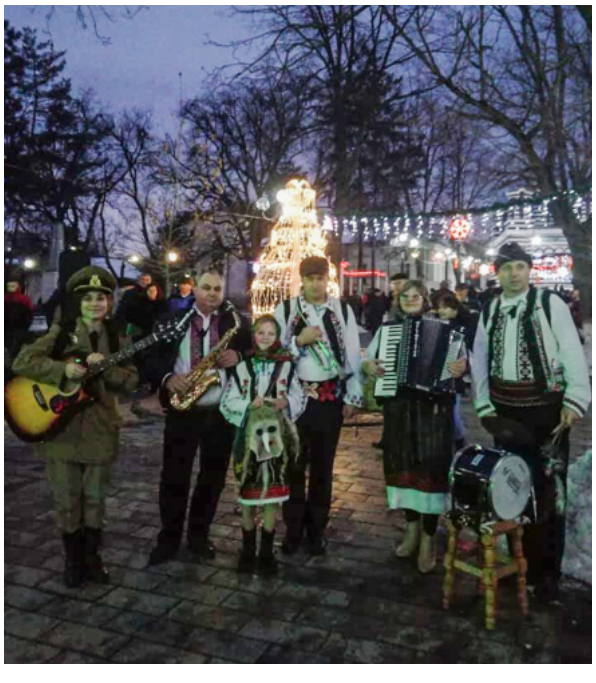

Activitatea acestor oameni deosebiți nu se oprește aici. În luna mai 2017 am organizat prima ediție a **Festivalului „Mai… Românește”** care s-a desfășurat la Iulius Mall Suceava și pe scena căruia au debutat cei mai tineri soliști amatori. Festivalul a avut un început timid, pentru ca în anii următori să devină un festival-concurs de anvergură, cu numeroase secțiuni de partiicpare, pe scena căruia au evoluat sute de copii, tineri și adulți din toata țara.

„Stând cu datina la sfat” este un alt concurs organizat de Asociația „Vlăstarele lui Enescu” în preajma sărbătorilor de iarnă. Evenimentul este axat pe traditiile si obiceiurile de iarnă, în cadrul acestuia auzul publicului fiind mângâiat de cele mai frumoase colinde tradiționale, dar și animat de mascați sau căiuți.

În anul 2019, printr-un acord de parteneriat cu Ansamblul „Romăncuța“ din Strășeni, Republica Moldova, am primit vizita acestora, iar apoi am fost noi în ospeție. Întâlnirea cu frații noștri de peste Prut a fost o experiență deosebit de plăcută, am întâlnit oameni noi și o cultură sora cu a noastră, am învățat lucruri extraordinare împreună și ne dorim să repetăm aceste experiențe benefice pentru ambele părți.

Participarea la festivaluri-concurs județene, naționale și internaționale s-a concretizat prin prezența noastră la: „Copilăria un poem”- Vânători, Neamt, „Dor de Dragobete” - Ruseni, Borlești, „Flori în Bucovina” – Rădăuti, „Pe-o gură de rai” - Focșani; „Ioan Cobâlă” - Păltiniș; „Din străbuni... din oameni buni” – Botoșani, „Mugurelul” - Dorohoi, enumerând doar o parte dintre concursurile și festivalurile la care am fost prezenti și unde dansatorii și interpreții noștri au fost pe cea mai înaltă treaptă a podiumului.

Toată munca noastră de culegători, păstrători și transmițători de tradiții folclorice s-a concretizat prin organizarea de Dragobete în anul 2018, la inițiativa Centrului Județean pentru Consevarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, în cadrul proiectului „Șezătorile Iernii”, a unei șezători tradiționale. Cei prezenți au putut vedea cum se toarce, cum se împletește, cum se coase, cum se desfacă, cum se deapănă, cum se țese, cum se frământă,

cum se spun snoave, bocete şi doine, poezii vechi, descântece şi tras în boghi, strigături şi cântece uitate de vreme. Atmosfera a fost una specifică unei şezători, iar cei prezenţi au retrăit, ori au trăit pentru întâia oară, alături de membrii asociaţiei, clipe de neuitat, care au scos la lumină frumuseţea vieţii oamenilor de la sate din vremile de odinioară, şezătoarea fiind în acelaşi timp o lecţie de educaţie prin cultura tradiţională, de unitate, de prietenie, de comuniune în comunitate şi de păstrare a temeliei existenţei neamului prin tradiţii, obiceiuri şi spiritualitate.

Prin activităţile noastre am reuşit să şlefuim caractere şi să construim valori. Copiii din sat, membri ai asociaţiei noastre, provin majoritatea din familii cu posibilităţi financiare reduse, iar activităţile organizate de noi reprezintă pentru ei o oportunitate de a socializa, de a învăţa lucruri noi şi de a vedea locuri frumoase din judeţ şi din ţară.

În mod cert asociaţia şi-a atins scopurile pe plan cultural şi uman. Tradiţiile şi portul românesc au fost ridicate la rang de cinste,

iar valorile culturale au fost conservate şi promovate. Indubitabil însă, a mai fost atins un scop important, indirect, care nu a fost trecut în statutul asociaţiei, acela prin care s-au legat prietenii pe viaţă între oameni aparent diferiţi şi totuşi atât de asemănători, adunaţi la un loc de pasiunea lor comună: cântecul şi dansul popular.

Ciprian DUMBRAVĂ
Iulian CONSTANTIN
şi Alin CHIORESCU

Istorii medievale la Botoşani

Începuturile

Prima menţiune a Botoşanilor se face în Letopiseţul anonim al Moldovei, la puţin timp după ce împlinirea ca târg a aşezării se va fi realizat. Evenimentul a avut loc în timpul domniei comune a doi dintre fiii şi urmaşii la tron ai lui Alexandru cel Bun, Iliaş şi Ştefan, el fiind redat lapidar de către cronicar: „în anul 6947 (1439, *n.ns.*) noiembrie 28, au venit tătarii şi au prădat până la Botoşani".

Unii dintre istoricii noştri, inclusiv Nicolae Iorga, nu au luat în seamă posibilitatea ca această informaţie, oricât de seacă ar părea la prima vedere, să certifice, în fapt, existenţa urbană a Botoşanilor. Ori, coroborând fapte şi realităţi istorice de netăgăduit, considerăm că acest lucru se poate face cu suficiente argumente credibile. Menţionam anterior obişnuinţa pe care şi-o creaseră tătarii de a organiza centre de colectare a dărilor de la populaţiile supuse de ei, în ideea că astfel economiseau timp şi resurse umane, vitale pentru un neam războinic, precum al lor. Şi mai târziu, după ce o parte dintre ei se va fi organizat în Hanatul Hoardei de Aur, în Crimeea, îşi vor fi păstrat habitudinile, adecvate noilor realităţi. Raidurile lor fiind executate după formula „loveşte, pradă şi fugi", interesul maxim era îndreptat spre aşezările urbane descoperite, nefortificate (cum erau majoritatea celora din Ţara Moldovei de atunci şi de mai târziu), de unde se puteau oricând replia încărcaţi cu o pradă bogată, oricum mai mare decât cea strânsă de la sate, înainte ca o forţă militară, suficient de puternică spre a li se opune cu succes, să poată fi mobilizată.

În termeni aproximativ identici relatează evenimentul Grigore Ureche: („Scrie letopiseţul nostru că în anii 6947 noiembrie 28, întrat-au în ţară oaste tătărască, de au prădatu şi au arsu până la Botăşani şi au ars şi târgul Botăşanii") şi, mai târziu, Nicolae Costin („Iară în anul de la zidirea lumii 6947 au prădat tătarii Ţara de Sus până la Botăşeni, ars-au şi târgul Botăşenii").

Menţiunea celor doi cronicari, inspirată din aceeaşi sursă, oferă două informaţii noi: după ce au prădat aşezarea, tătarii au ars-o, este prima dintre aceste informaţii, predictibilă dacă este să ţinem cont de mai vechile practici de operare ale mongolilor; faptul că Botoşanii erau târg este cea de-a doua informaţie, care întăreşte raţionamentul nostru anterior. Este posibil ca la Botoşani tătarii să fi întâmpinat rezistenţa pâlcului de oşteni ce apăra curtea domnească zidită de Alexandru cel Bun, fapt care i-ar fi putut determina să-şi oprească aici înaintarea, nu înainte de a se răzbuna arzând târgul, probabil şi curtea domnească pe care o va reface, mai târziu, Ştefan cel Mare.

Daniel BOTEZATU

Povestea vorbei

A face niznaiul

Nu mai face pe niznaiul, îi spunem ca un reproş cuiva care face pe prostul, se preface că nici usturoi nu a mâncat, nici gura nu-i miroase, minte că nu ştie sau nu înţelege un lucru despre care există toate semnele că l-a înţeles, dar neagă să o recunoască. Termenul este de origine slavă, rusească, provenind din cuvintele „*ne znaju*”, care înseamnă nu ştiu.

Cum s-a ajuns de la această expresie uzuală rusească la înţelesul actual din limba română? Pentru a înţelege acest lucru trebuie să mergem înapoi în istoria noastră, până în zbuciumatul secol al XVIII-lea şi continuând cu secolul următor. Este perioada în care problema orientală capătă un nou înţeles. Dacă până atunci expansiunea turcilor în Europa şi încercările puterilor creştine de a i se opune formau conţinutul problemei orientale, de prin 1683, când turcii sunt învinşi la asediul Vienei, aceasta fiind şi ultima lor mare acţiune ofensivă spre centrul Europei, prin problema orientală, numită şi problema omului bolnav al Europei, se va înţelege criza profundă a Imperiului Otoman („omul bolnav”), criză de care vor încerca să profite Imperiile Habsburgic şi Ţarist, pentru a smulge ciozvârte teritoriale de la turci.

În acest nou context, Principatele Dunărene, Moldova şi Ţara Românească, devin parte a problemei orientale, cu un întreg cortegiu de nenorociri ce se vor abate asupra locuitorilor: confruntări militare în spaţiul românesc, pierderi umane şi teritoriale (puterile învinse în aceste războaie ruso-austro-turce foloseau ca monedă de schimb teritoriile româneşti), epidemii, rechiziţii, plus perioade întregi de ocupaţie militară.

În circa 150 de ani, Principatele vor fi ocupate ba de către turci, ba de către austrieci, ba de către ruşi. În memoria colectivă românească a stăruit mai ales prezenţa ocupanţilor ruşi, muscali cum li se mai spunea în popor, cei care sub pretextul că i-ar ajuta pe creştinii români, ortodocşi ca şi ei, în lupta contra turcilor, nu ştiau cum să-i jecmănească mai mult şi să-i înrobească pe bieţii noştri strămoşi.

Şi chiar dacă, după anii îndelungi în care staţionaseră în spaţiul românesc, deprinseseră vorba românilor, când erau prinşi asupra faptei, de cele mai multe ori furtişaguri, dar şi violuri sau crime, răspundeau senin cu expresia „ni znaiu”, prefăcându-se fie că nu au înţeles întrebarea, fie că nu ştiu despre ce este vorba, negându-şi propria vinovăţie.

Peste ani, în vara lui 1945, marele Constantin Tănase va compune un cuplet în care va ridiculiza metehnele ocupanţilor sovietici, care furau tot ce se putea fura de la români, având o obsesie pentru ceasuri: „Rău a fost cu was ist das/ Da-i mai rău cu davai ceas/ De la Nistru pân’ la Don/ Davai ceas, davai palton/ Davai casă şi moşie/ Haraşo tovărăşie”. A fost mare scandal, sovieticii au interzis acest cuplet, motiv pentru care, peste câteva zile, Tănase apare într-un nou spectacol, cu mâinile pline de ceasuri şi cu buzunarele imense ale unui palton de asemenea umplute cu ceasuri. Scoate de la piept un ceas cu pendulă şi spune către spectatori, în uralele de râs ale acestora: „El tic, eu tac, el tic, eu tac”. De această dată ruşii nu au mai făcut pe niznaiul, câteva zile mai târziu comicul român murind subit, „ajutat”, se pare, de către muscalii lui Stalin.

Daniel BOTEZATU

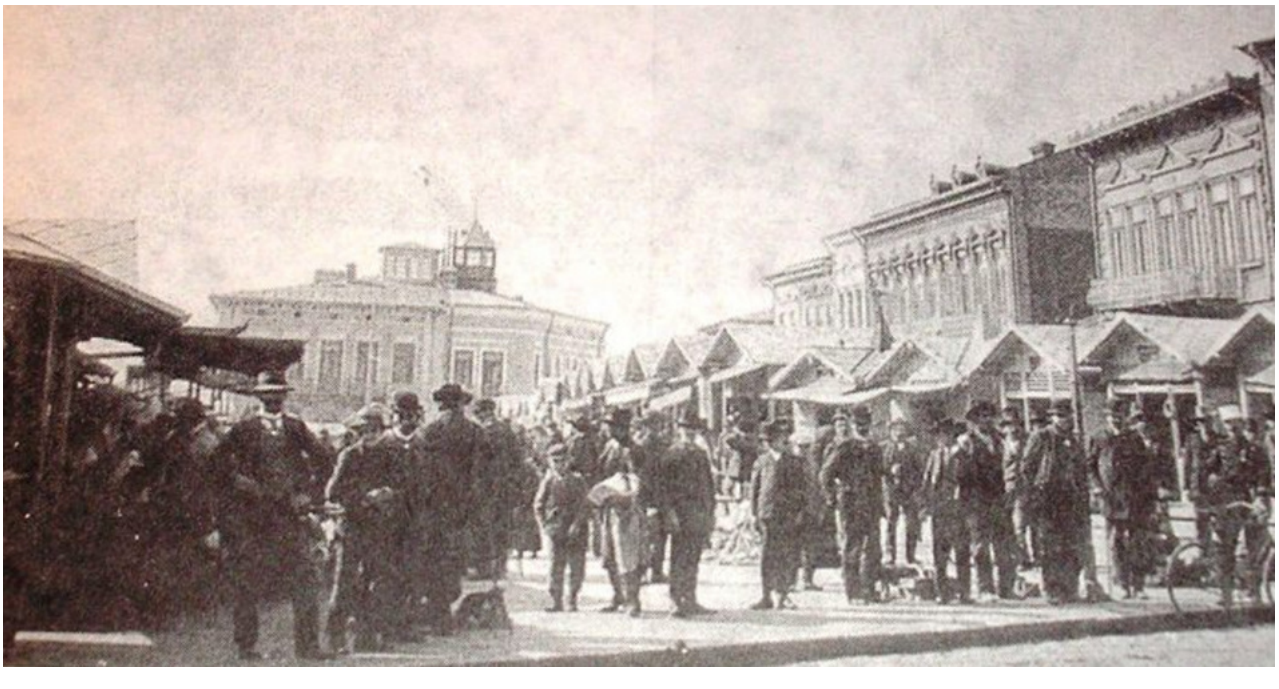

Salonul Internațional de Artă Naivă „Gheorghe Sturza”

8-31 august 2020, Botoșani

Cea de-a VIII-a ediție a Salonului de Artă Naivă - organizat de Centrul Județean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, în colaborare cu Direcţia Judeţenă pentru Cultură şi Uniunea Creatorilor de Artă, filiala Iași - s-a desfășurat din perspectiva a două momente ce vor rămâne cu siguranță în memoria botoșănenilor. Pe de o parte ca eveniment dedicat memoriei regretatului etnograf Margareta Mihalache, pe de altă parte ca elogiu adus frumuseții, culorilor și artei, ambele perspective unindu-se sub semnificația numărului 8, simbolul ordinii cosmice divine, al antitezei întuneric-lumină, numărul care este conectat - din punct de vedere psihologic - la tărâmul dincolo de timp și moarte.

Expoziția a îmbinat doi timpi – trecut și prezent - încercând parcă să definească și să evalueze parte din activitatea independentă a fiecărui expozant, sintetizând la final natura, amploarea și reperele artei naive. Ne-am reîntâlnit astfel cu reflecțiile imaginilor arhaice ale unui peisaj pierdut, redat prin simboluri care exprimă o realitate arhetipală ilustrată în picturi cu spirit ludic, jovial și trimiteri la expresiile artistice ale sufletului. Pentru a rafina sensul picturilor naive este nevoie să învățăm să le înțelegem. Menționez *a învăța,* deoarece este important să diferențiem, pentru a nu confunda, pictura naivă de pictura tradițională, academică, caracterizată de riguriozitatea teoretică a conceptelor și regulilor compoziționale. Comparativ cu pictura academică, în arta naivă, raportul se schimbă, prin apariția de forme inegale, culori îndrăznețe - indiferent de compoziție - și detalii bogate, indiferent dacă sunt în primul plan sau în fundalul picturilor. Problema perspectivei și regulile compoziționale sunt abandonate în favoarea spiritului liber, axat

Cristian BĂDILĂ, ***Ploiești, Prahova***
„Plecăm în vacanță”

pe memorie și retrospectiva amintirilor semnificative pentru autor. Așadar este foarte important să învățăm să privim și să extragem sensul unei picturi naive, pentru a-i depăși încadrările teoretice și astfel, să pătrundem în sensul lăuntric al imaginii prin interconectarea senzației, sentimentului, gândirii și intuiției, astfel încât pictura să capete un nou înțeles viu și lumiunos.

Chiar dacă pictura naivă nu este o ilustrare a lumii exterioare, ci doar conceptualizarea ei, fiecare simbol folosit de pictor oscilează între inconștient și conștientul care constelează ceea ce a fost imaginat pe tărâmul conștiinței și anume, o realitate similară celei trăite. Practic, imaginea devine o oglindire a artistului, un *reflexio* spre propriul interior cu rezultatul că în locul unei imagini concrete, apar reacții instinctive care ar putea fi interpretate ca meditare sau cugetare. Pictorialitatea regăsită în expoziție este o conceptualizare a unui model propriu al lumii, complet coerent în cadrul experienței pictorului.

Amintirile ancestrale, familiare și evenimentele individuale formează un cadru unificat pentru pictorul naiv care structurează în fond o gândire narativă, unde imaginea pictată capătă explicații poetice, iar sinceritatea deprinsă din experiența expozantului este legată de valorile și interesele proprii ale acestuia.

Faptul că anual am avut participanți din diferite țări precum Cehia, Finlanda, Lituania, Slovenia, S.U.A, Israel, Franța și Italia, susține importanța picturii naive manifestată prin identitatea expozanților, atât a unei identități personale cât și una socială, cu varietăți pe

Ioan MĂRIC, ***Bacău***
„Venitul luminii”

Maria Magdalena DUMITRACHE, ***Ploiești, Prahova***
„Valea Zânelor”

specificul etnografic.

Alături de lansarea de carte a pictorului și scriitorului ieșean, Calistrat Robu, expozant de altfel în cadrul Salonului, picturile devin povești încărcate de emoții reproduse în memorie și finalizate pe pânză ca narațiune de viață, îmbrăcând sensul și forma perspectivei asupra universului interior și exterior.

În sinteză, Salonul de Artă Naivă care deja a făcut tradiție în Botoșaniul marilor personalități ale culturii române, reprezintă o rememorare și reamintire a faptului că arta este esențială omului, oferind chiar și în condițiile dificile, calea spre lumină.

Felicia ACSINTE

Marion SALIBA, ***FRANȚA***
„Salvarea păsărilor”

Elvyra Ona KAPOČIŪTĖ - BUTKIENĖ, ***LITUANIA***
„Zi de toamnă”

Marja-Muusa HÄMÄLÄINEN, ***FINLANDA***
„Seară de vară”

Mihaela Ioana MOCANU, ***Buzău***
„Pământul zâmbește prin flori”

Gheorghe CIOBANU, ***Bălțați, Iași***
„Icoană dublă”

Dzvinka HAYDA, ***SUA***
„Înger seara”

Yudit YITZHAKI, ***ISRAEL***
„Casa galbenă”

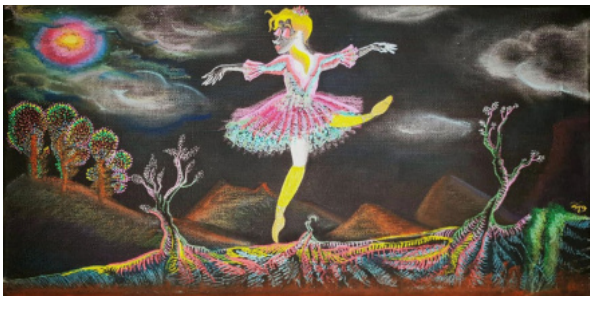

Tzoor Eitam AMICHAY, ***ISRAEL***
„Simfonia neterminată”

Margareta MIHALACHE

IN MEMORIAM

N. 2 IANUARIE 1968
D. 15 MAI 2020

Ediția din acest an a Salonului Internațional de Artă Naivă „Gheorghe Sturza" a fost închinată memoriei regretatei etnografe Margareta Mihalache, consultant științific, dar și expert al Ministerului Culturii din anul 2012.

Venită la Centrul Județean de Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani din anul 2006 pe post de referent etnograf, s-a implicat imediat cu toată forța, inteligența și cu talentul specific ei, pe tărâmul culturii și civilizației populare. Începând de la cercetarea etnografică pe teren a vieții satelor botoșănene, și-a alcătuit temeinic și selectiv, o listă de adevărați meșteri, care au continuat să practice meșteșuguri străvechi (olăritul, țesutul, prelucrarea lemnului, împletirea nuielelor, încondeierea ouălor, pielăritul, prelucrarea blănurilor, realizarea unor componente ale costumului popular și a unor accesorii).

Astfel a reînviat la Botoșani *Târgul meșterilor populari*, invitând și meșteri din alte zone etnografice ale României, târg pe care în timp l-a gestionat și l-a prezentat cu profesionalism. Acest târg pentru zilele Orașului Botoșani,

organizat de sărbătoarea ortodoxă „Sfântul Gheorghe", a devenit recunoscut și apreciat la nivel național.

Cu o putere imensă de muncă, a inițiat și a dat viață *Festivalului Concurs al ouălor încondeiate* de la Rogojești, dar și a *Târgului Mărțișorului*, la Botoșani.

Din anul 2008 a reorganizat și redeschis expozițiile de Artă Naivă, pe care le-a transformat începând cu anul 2013 în Salon Național de Artă Naivă, dându-i numele cunoscutului pictor naiv Gheorghe Sturza (donator al colecției sale de tablouri, Muzeului Județean Botoșani, pentru Secția de Artă), apoi din anul 2018, Margareta Mihalache organizează cu mare succes Salonul Internațional de Artă Naivă. Chiar din anul 2013, artiștii naivi, dar și participanții la vernisaje beneficiază de valoroase albume, pe care Margareta le-a alcătuit și coordonat încununând această inițiativă editorială în anul 2016, cu apariția albumului de referință ARTIȘTI NAIVI CONTEMPORANI.

Pe linia publicării și editării ne referim și la Revista Centrului Județean de Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „ȚARA DE SUS", unde Margareta, încă din anul 2007 face parte din Colegiul de redacție, publicând în paginile revistei, până în anul 2020, peste 30 de articole de specialitate.

Ca un adevărat etnograf (care nu a spus niciodată că în viața satului de azi nu mai există nimic de cercetat), a continuat munca de cercetare pe teren, dar bazându-se și pe o uriașă bibliografie, preocupată fiind de cămașa de sărbătoare a zonei Botoșani. Urmarea acestei munci s-a finalizat în anii 2008 – 2010 cu apariția de sub tipar a 3 studii de cercetare, CĂMAȘA DE SĂRBĂTOARE DIN COLECȚIILE MUZEALE SĂTEȘTI, DE

LA CONCEȘTI, UNGURENI (SAT MIHAI VITEAZU) ȘI IBĂNEȘTI. În lucru, mai avea pentru publicat în anul 2020, CĂMAȘA DE SĂRBĂTOARE reprezentând așezarea sătească ALBEȘTI.

În anul 2019 a coordonat apariția albumului CUSĂTURI TRADIȚIONALE DE PE VALEA SIRETULUI – COMUNA VLĂDENI, încheind anul cu organizarea unei expoziții, pictorului botoșănean Marcel Alexa, expoziție însoțită de albumul cu titlul „Fereastra spre amintiri".
Toate Studiile de cercetare, cât și albumele tipărite sunt atât de valoare științifică, cât și de o deosebită calitate redacțională.

Trebuie să apreciem aici și realizarea unor filme de certă valoare documentară: Meșteșugul olăritului (la meșterul Smerica Gheorghe din satul Pârâu-Negru din Mihăileni) și Meșteșugul țesutului la creatoarea populară Maria Zotic de la Ungureni, apoi încă două filme premiate național, din comisie făcând parte recunoscutul regizor Andrei Blaier. Filmele premiate sunt S.O.S. COȘULA și O LUME RĂSTURNATĂ (care se referă la necesitatea de salvare a două monumente arhitectonice de mare valoare pentru zona Botoșani).

Margareta a fost motorul care a întreținut vie etnografia botoșăneană. Se spune că nimeni nu este de neînlocuit. Aici afirmația nu mai funcționează.

Margareta Mihalache, prin pasiunea sa, prin ceea ce a realizat, prin ceea ce a publicat, va rămâne o amintire vie, prin materialele bogate

etnografice și de artă realizate într-un timp extrem de scurt, de doar 13 ani. Și când ne gândim că mai avea încă atât de multe de adus în lumină pe tărâm cultural, ne cutremură faptul că inima ei a încetat brusc să mai pulseze. A avut o înțelepciune care i-a conturat personalitatea ca om și specialist.

Margareta a adunat ca o albină o zestre culturală de mare valoare etnografică, lăsând o zestre de referință pentru cultura populară botoșăneană și pentru arta naivă, dar nu se știe cine va putea continua să țină ștacheta atât de ridicată la nivelul la care a ajuns ea.
A ars mult prea repede ca o torță uriașă și s-a stins mult prea devreme, lăsând în urmă proiecte și studii de cercetare de finalizat, de publicat, dar urcând, ca o stea care strălucește în infinit.

Steliana BĂLTUȚĂ